

KOSTANJEVIŠKE NOVICE

Glasilo občine Kostanjevica na Krki | Brezplačni izvod | Junij 2012 | Številka 55

Beseda župana 3

Mestna insignija 10

Marija Gjurekovič 23

Anketa 29

KOSTANJEVIŠKENE NOVICE

IZDAJA

Občina Kostanjevica na Krki

Ljubljanska cesta 7

8311 Kostanjevica na Krki

E-mail

kostanjeviske.novice@gmail.com

UREDNIŠTVO

Odgovorni urednik

Goran Milovanović

Uredniški odbor

Marjana Krhin

Alenka Žugič Jakovina

Matic Skušek

Alja Pincolič

Matej Jordan

Lektorica

Katja Plut

OBLIKA

Oblikovna zasnova

Janja Baznik

Oblikovanje

Matic Petrič

Urejanje fotografij

Matej Jordan

Fotografija na naslovnici

Uroš Abram

Tisk

Tiskarna TiskAM / Aljoša Mihelin

Naklada

1000 izvodov

ČIŠČENJE KRKE | FOTO: **MATEJ JORDAN**

Neka pesem, ki jo je Goran Bregović položil v usta Iggy Popu, govori o dramatičnem odnosu med človekom in ribo. Človek, pravi Bregović, stoji med življenjem in smrtjo. To pa zato, ker človek, za razliko od ribe, misli. A riba ne misli, nadaljuje Bregović, ker riba vse ve.

Ste se kdaj spraševali, ko ste skozi steklo akvarija gledali ribe in razmišljali kaj počnejo, če gledajo tudi one vas in se sprašujejo, zakaj za vraga jim nekdo skozi okno gleda v hišo? Antropocentrična miselnost je človeštvo prignala do te mere, da se skoraj v vsakem trenutku vedemo tako, kot da se svet vrti okrog nas. Kot, da je svet tu samo zaradi nas. In v tej svoji napuhlosti premalo opažamo, da ga v ničemernosti peljemo vse bolj v pogubo. Svet in vse tiste, ki z nami in ne zaradi nas bivajo na njem. Mnogi med nami mislijo, da lahko z nekaj posladkanimi besedami in zavezano pentljo okrog vratu krojijo življenje vsem drugim. Sam sicer nikoli nisem razumel tega vzgiba, ki se zgane v človeku. Tudi pentljo si zavežem zelo redko. Morda tudi zato ne razumem. In vedno bolj se mi zdi, da ni kaj razumeti. Sem pa danes pomislil, ko sem se ponovno sprehodil skozi Kostanjeviško jamo, da bi lahko to bil prostor za politične sestanke. Si predstavljate v njej, denimo sejo parlamenta? Samo v kravatah bi kmalu začelo zebsti. To bi morda lahko bil razlog, da bi delo potekalo malo hitreje. Ni časa za naše in vaše, za prepire o nas in onih tam v Afriki, ki so revni zato, da smo mi malo manj. Zares, ali le skozi naša očala, ostaja sicer vedno odprto vprašanje, ki ne pozna enoznačnega odgovora. Zanimalo bi me tudi, če bi se komu s kravato, medtem, ko bi sedel na mokrih kraških tleh in čakal, da v ugovor dvigne roko, pogled ustavil na galeriji umetnosti, ki jo v jamah skozi tisočletja skleše narava. Bi se v tistem trenutku zavedel svoje majhnosti v nasprotju z naravo? Kdo ve? Jaz samo razmišljam, medtem, ko riba brezizrazno gleda vame. Ste opazili pogled ene tistih, ki plavajo po tejle naslovnici. Le kaj, za vraga, ve?

| GORAN MILOVANOVIĆ

1854-9284

SPOŠTOVANE OBČANKE IN OBČANI!

| FOTOARHIV: OBČINA

Pred nekaj dnevi ste, v skladu z Odlokom o spremembi Odloka o postopku vračanja vlaganj v javno telekomunikacijsko omrežje na območju Občine Kostanjevica na Krki (Ur. l. RS št. 38/2012 z dne 25. 5. 2012), prejeli dokumente s ponovno obračunanim vračilom sredstev iz naslova telefonije za našo občino. V tem času pa je po domovih zakrožilo tudi obvestilo občanom, ki sta ga poslala naša svetnica in svetnik, Lešnjakova in Rajar, v katerem je kar nekaj napačnih podatkov, vendar njunih navedb na tem mestu ne bom komentiral.

Vračilo sredstev iz naslova telefonije se v naši občini vleče še iz prejšnjega mandata. Odlok, ki je bil sprejet (kasneje še dopolnitev), je bil prepisan iz najnovejšega seznama dobre prakse tovrstnih odlokov v slovenskih občinah. Zanimivo je, da so ga te občine izvedle brez večjih pripomb in težav z občani, za nas v Kostanjevici na Krki pa očitno ni bil dober. Ko smo izvedli

izračune po tem odloku, je kar nekaj občanov podalo ugovore na predložene poravnave, sočasno pa so nekateri priskrbeli prijavo na pristojnem ministrstvu.

V marcu 2012 smo tako z ministrstva prejeli dopis, v katerem navajajo določene nepravilnosti in zahtevajo ukrepe občine za odpravo teh. V skladu s tem smo takoj pristopili k ponovni spremembi in dopolnitvi odloka, v katerem so upoštevane usmeritve ministrstva, in se zavezali, da bomo pri izračunih upoštevali združitev vseh prejetih poravnav pravobranilstva (tudi tistih, ki se neposredno ne nanašajo na fizične osebe kot končne upravičence), pregledali dokumentacijo za opravljene ure in drogove ter za končne upravičence določili sorazmerne deleže. Pri izračunu smo upoštevali dejansko opravljene ure in dejanske drogove (pregled na terenu), ki so jih posamezniki prispevali, težava pa je v tem, da je dokumentacija

pomanjkljiva ali pa je sploh ni. Ta izračun je narejen po matematični metodi, zato je lahko za nekoga manj primeren. Po prvotnem odloku so namreč imeli končni upravičenci različne obvezne dajatve, ker so bile te določene na podlagi časa vplačil. Po sedanjem izračunu, na podlagi spremenjenega in dopoljenega odloka, kjer so se vse poravnave združile, pa je upoštevana enaka obvezna dajatev za vse končne upravičence, in sicer kot povprečje obveznih dajatev, ki jih je upoštevalo državno pravobranilstvo pri poravnava z lokalno skupnostjo. Brez odbitkov obveznih dajatev bi namreč posameznik prejel sredstva, ki jih občina s poravnava ni prejela.

Glede na navedeno ste vsi prejeli nove poravnave in anekse, ali pa samo obvestila, ki so vam posredovana zgolj v seznanitev in za vas ne pomenijo nobenih finančnih obveznosti.

Kot župan sem zadolžen, da se ta sredstva razdelijo po takem postopku, da posameznik dobi tisto, kar je dejansko vložil. Ob tem pojasnujem, da je naša izgradnja telefonskega omrežja potekala 10 let, zato je težko primerjati določene izgradnje po posameznih področjih za celotno obdobje. Hkrati pa dodajam, da vrnjeni denar od poravnava ni samo od fizičnih oseb, pač pa so tu tudi vrnjena sredstva vlaganj Krajevne skupnosti Kostanjevica na Krki, nekdanje skupne Občine Krško in Sklada stavbnih zemljišč, za kar ima občina vso listinsko dokumentacijo, sredstva pa bodo namenjena za vlaganja v občinsko infrastrukturo, ki je v dobro nas vseh.

Zato vas, spoštovane občanke in občani, pozivam, da predložene dokumente podpišete in s tem zadevo zaključite.

Če pa se kot končni upravičenec s predloženo poravnava ali z aneksom o vračanju vlaganj v javno telekomunikacijsko omrežje ne strinjate, lahko svoje pravice uveljavljate na stvarno in krajevno pristojnem sodišču.

S spoštovanjem,

| VAŠ ŽUPAN, MOJMIR PUSTOSLEMŠEK

REKONSTRUKCIJA REGIONALNE CESTE SKOZI PREKOPO – 2. FAZA

V začetku maja so se pričela gradbena dela na 2. fazi rekonstrukcije regionalne ceste v Dolnji Prekopi, ki bodo predvidoma trajala do 30. 11. 2012. V okviru predvidenih del bo zgrajen nov most preko Lačnega potoka ter rekonstruirane 600 m ceste z infrastrukturo.

Investitor je Ministrstvo za promet, Direkcija Republike Slovenije za ceste, ki jo na gradbišču zastopa odgovorni nadzornik Uroš Pengal.

Sofinancer je Občina Kostanjevica na Krki, ki jo za projekt zastopa na gradbišču Stanislav Rostohar.

Izvajalec del je CGP, d. d., ki ga na gradbišču zastopa vodja gradbišča Mitja Strajnar, odgovorni vodja del pa je Matjaž Červ.

Rekonstrukcija v okviru 2. faze vsebuje:

- novo cestišče
- pločnika
- kolesarski stezi
- urejene cestne priključke do posamičnih gospodinjstev
- avtobusni postajališči
- odvajanje meteornih voda
- javno razsvetljava
- nov vodovod
- TK-vode, elektroenergetske vode
- fekalno kanalizacijo v cestnem telesu

Pogodbena vrednost gradbenih del je 890.692,85 EUR, od tega odpade na Ministrstvo za promet 526.761,30 EUR, na občino pa 363.931,55 EUR. V deležu občine je všteta tudi vrednost naložbe v fekalno kanalizacijo v višini 127.566,82 EUR, ki jo v celoti financira občina.

Pri izvedbi del nastopajo in bodo nastopale določene težave pri izvajanju prometa, ki so delno posledica objektivnih okoliščin (ozko cestišče, dela na cesti), še v večji meri pa nespoštovanja prometne ureditve s strani udeležencev v prometu. V fazi gradnje mostu, ki se

bo izvajala do konca julija, bo popolna zapora regionalne ceste, obvoz pa je urejen po javni poti Prekopa–Ostrog. V nadaljevalni fazi del pa se bo izvajala polovična zapora regionalne ceste, promet pa bo reguliran s semaforji. Vse, ki ste soočeni z vsakdanjimi težavami zaradi izvajanja projekta, naprošamo za razumevanje in potrpljenje.

| STANISLAV ROSTOHAR,
VIŠJI SVETOVALEC ZA GOSPODARSKO
INFRASTRUKTURO, UREJANJE PROSTORA IN
VARSTVO OKOLJA

| FOTO: MATEJ JORDAN

SVETLOBNI OPOZORILNIK HITROSTI

Občinski Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu si je za cilj v letošnjem koledarskem letu zadal nakup svetlobnega opozorilnika hitrosti, ki bi povečal pozornost voznikov tam, kjer je ogroženost najšibkejših v prometu največja. S sredstvi, ki so nam bila zagotovljena v proračunu, ter z donatorskimi sredstvi podjetja ATHOS, d. o. o., iz Kostanjevice na Krki nam je nalogo uspelo uspešno opraviti. V soboto, 19. 5. 2012, je predstavnik podjetja K-Bros iz Krškega namestil svetlobni opozorilnik hitrosti na Gorjanski cesti. Svetlobni opozorilnik hitrosti je nameščen z namenom, da bi voznike opozarjal na pravilno hitrost, saj je dokazano, da se je na odsekih cest, kjer so bili postavljeni svetlobni opozorilniki hitrosti, hitrost vozil zmanjšala

za dodatnih 10 km/h. V psihologiji se ta učinek pripisuje posledicam halo efekta. Svetlobni opozorilnik hitrosti bomo z namenom povečevanja varnosti vseh udeležencev v prometu predstavljali po najbolj prometnih odsekih cest v naši občini.

| SPVCP OBČINE
KOSTANJEVICA NA
KRKI

| FOTO: MATEJ JORDAN

ZBIRANJE PRIJAV ZA LETOVANJE V POČITNIŠKEM OBJEKTU OBČINE KOSTANJEVICA NA KRKI

Spoštovani občani!

Občina Kostanjevica na Krki zbira prijave za letovanje v počitniškem objektu Občine Kostanjevica na Krki v turističnem naselju Bučanje, v Ne-rezinah na Lošinju, št. bivalne enote A 527/2.

Na razpis se lahko prijavijo zaposleni delavci občinske uprave Občine Kostanjevica na Krki, v primeru prostih zmogljivosti lahko te koristijo tudi občinski funkcionarji, člani organov

občine – delovnih teles občinskega sveta, občani Občine Kostanjevica na Krki, zaposleni v javnih zavodih, katerih ustanoviteljica ali soustanoviteljica je Občina Kostanjevica na Krki ter preostali.

Zainteresirane za letovanje pozivamo, da na spletni strani Občine Kostanjevica na Krki, www.kostanjevica.si, v rubriki Novice in obvestila izpolnite prijavnico in jo pošljete ali osebno dostavite na naslov Občine Kostanjevica na Krki, Ljubljanska cesta 7. Prijave se

bodo obravnavale po datumu prejete prijavnice in do zasedbe prostih terminov.

Informacije o prostih terminih in cenah najema apartmaja lahko dobite v času uradnih ur pri Aniti Krajnc osebno, na telefonski številki 08 20 50 619 ali po e pošti na naslovu anita.krajnc@kostanjevica.si.

| ANITA KRAJNC,
VIŠJA SVETOVALKA ZA DRUŽBENE IN GOSPODARSKE DEJAVNOSTI

IZSTOP VSEH ČLANOV IZ STRANKE DESUS

Vsi člani stranke občinskega odbora DeSUS Kostanjevica na Krki smo 24. 3. 2012 nepreklicno izstopili iz stranke, in sicer iz naslednjih vzrokov:

- ne strinjamo se, da je stranka postala članica desnosredinske vladne koalicije.
- Pri sestavi vlade je predsednik stranke, g. Erjavec, slabo zastopal interese članstva in naše temeljno poslanstvo. Ker je kršil statut stranke, bi mu svet stranke lahko

izglasoval nezaupnico oz. bi mu jo moral. Predsednik ni želel poslušati svojih članov in je vztrajal pri vstopu v vlado za vsako ceno in pod kakršnikoli pogoji, ki so reševali predvsem njega in njegov položaj, nimajo pa ničesar skupnega s člani stranke. Gospod Erjavec bi moral zastopati interese upokojencev, a jih, po našem mnenju, kot resorni zunanji minister nikakor ne more.

- Na podlagi odstopa predsednika

pokrajinskega odbora DeSUS za Dolenjsko, gospoda Laha, tudi mi ne vidimo več smisla v sodelovanju s stranko. Prav gospod Lah je zaslužen, da smo v naši občini ustanovili odbor in v kratkem času pridobili sorazmerno veliko članov.

| OBČINSKA ORGANIZACIJE DESUS
KOSTANJEVICA NA KRKI

ČISTILI SMO VSI IN POVSOD

OČISTIMO KRKO 2012

Glede na to, da se nemalokrat sklicujemo na lepote zelene krasotice Krke, ki pomembno zaznamuje mesto na otoku in celotno občino, je prav, da se vsako leto lotimo pobiranja smeti z rečnega dna. Letošnja ekološka akcija je bila že 16. po vrsti. V dveh potopih je smeti pobiralo 20 potapljačev iz Društva potapljačev Vidra Krško, Kluba za podvodne aktivnosti iz Novega mesta in Društva za preiskovanje voda iz Celja. Iz vode smo na ta način dvignili 3 kubične metre drobnih smeti, potapljači pa so očistili tudi južni most. V akciji so poleg podvodnih ekip pomagali člani kluba Lions Krško, Potapljaško reševalna služba, Aristotel d. o. o. iz Krškega, Občina Kostanjevica na Krki ter prostovoljci iz kostanjeviškega pihalnega orkestra in Kulturno-umetniškega društva FlokArt. Iskrena hvala vsem!

OČISTIMO SLOVENIJO 2012

V veliko čast nam je zapisati, da smo tudi v letošnjem letu izvedli tradicionalno spomladansko čistilno akcijo. 24. marca smo se tako kot leto prej pridružili projektu Očistimo Slovenijo 2012. V akciji je sodelovala tretjina občinskih društev, to je približno 150 občanov. Tem se je pridružilo 120 šolarjev in 50 pripadnikov Slovenske vojske. Zahvala gre vsem, ki smo smeti pobirali, in vsem, ki so pobrano odvažali na zbirno mesto. S skupnimi močmi smo očistili Kostanjevico in okoliška naselja ter večji del mestnega gozda v Krakovo-

vem. Količina nabranih odpadkov je na koncu akcije znašala 50 kubičnih metrov ali skupaj 10 ton. Se vidimo drugo pomlad!

| ALJA PINCOLIČ

| FOTO: MATEJ JORDAN

ZA LEPŠI JUTRI PREBIVALCEV IN OBISKOVALCEV KOSTANJEVICE NA KRKI HORTIKULTURNA UREDITEV V OKVIRU PROJEKTA ENTENTE FLORALE

Idejna zasnova tematskih poti ter predlog ureditve in hortikulturene zasaditve Kostanjevice na Krki

Na 6. seji Organizacijskega odbora Entente Florale v mesecu aprilu so bile med drugim obravnavane tudi vsebine v okviru idejne zasnove za projekt ureditve in revitalizacije ožje in širše hortikulture in turistične pestrosti Kostanjevice na Krki, kar je pripravila Projektantska delavnica Mitja de Gleria. Celovita in s tem tudi hortikultura ureditev zahteva posege na otoku in v neposredni okolici.

Širše območje mesta obravnava usmeritve za pripravo idejnih zasnov za posamezne poti, in sicer Resslerovo pot, Rekreativsko pot ali pot zaljubljenih, Ribiško pot ali panoramsko pot, Grajsko ali mestno pot.

Ribiška pot – panoramska pot poteka od Kostanjevice na Krki ob obrežju Krke do Karelč, se vzpne na Slinovce, nadaljuje mimo božjepotne cerkve Marije, matere dobrega sveta, nazaj v Kostanjevico na Krki.

Rekreativska pot – pot zaljubljenecv poteka ob obrežju Krke in povezuje Galerijo Božidar Jakac, Topličnik, gozd za sprostitev, nadaljuje se do vasi Dobe (konjeniški turizem), skozi Zaboršt do Galerije Božidar Jakac.

Grajska pot – mestna pot je najpomembnejša pot v Kostanjevici na Krki, ki združuje območje potokov Obrha in Studene ter dve najpomembnejši znamenitosti, Kostanjeviško jamo in samostanski kompleks Galerije Božidar Jakac s Forma vivo.

Resslerova pot je edina že obstoječa pot obravnavanega območja. Po potrebi se jo funkcionalno dopolni in uskladi z na novo vzpostavljenimi potmi.

Ožje območje pa zajema urejanje območja otoka, Galerije Božidar Jakac, severnega vhoda v mesto (ureditev obvoznice) ter ureditev okolice pokopališča.

Na otoku bi bilo treba:

- postaviti informacijske table;
- označiti posamezne kulturne spomenike in stavbe;
- povezati mojstra Plečnika s Kostanjevico na Krki;

- poenotiti označbe ulic in hišnih števil;
- dodati oziroma zamenjati urbano opremo;
- odstraniti neprimerne objekte, elemente (ute, slaščičarski kiosk s teraso, planšarske ograje, prestaviti ekološki otok, odstraniti senčila, urediti razpadajoče objekte idr.);
- urediti brežine otoka (odstraniti polomljena in neprimerna drevesa, narediti izsek odvečnih grmovnic in vseh preostalih neprimernih elementov);
- urediti brodišča s privezi;
- uvesti estetske standarde gostinskih teras in podati predloge dobrih praks;
- javne površine mesta hortikultureno obogatiti s trajnicami, z grmovnicami in z mestnim drevjem;
- namestiti cvetlične obešanke, postaviti cvetlične lonce in korita;
- urediti javne dostope do Krke idr.

Podani so tudi predlogi za ureditev mikrokacij in prostora, saj je Kostanjevica na Krki že v preteklosti dala velik pomen videzu samega mesta. Ureditve in obnova starega mestnega jedra sloni na prezentaciji zgodovine in kulture, ki sta dobra osnova za nadgradnjo poživitev mestnega utripa. Z manjšimi posegi, predvsem v enotnem oblikovanju in osvežitvi javnih površin, bi ulica kot prostor, na katerem se srečujejo in družijo ljudje, doprinesla k pestrosti kraja.

Po mnenju de Glerie vsako od navedenih območij zahteva podrobno rešitev z zasnovo v obliki manjšega projekta, ki bo opredelil vsebino, način urejanja, velikost investicije in časovno komponento realizacije. Vsi ti elementi temeljijo na predpostavki, da je treba spremeniti miselnost o razvoju kraja z maksimalnim poudarkom na turizmu, ki mora postati najpomembnejša industrija razvoja kraja in občine v širši regiji, postati mora slovenska turistična blagovna znamka. Takšen razvoj bo posledično pritegnil domače in tuje investitorje, ki so že uveljavljeni v drugih turističnih središčih. Temeljno izhodišče je, da morajo krajani urediti kraj, ga negovati, razvijati ter

mu omogočiti razvoj dodane vrednosti, kjer je naravno dana. Z animiranjem širše skupnosti bo mogoče pritegniti v celoten projekt tako državo in njena razvojna sredstva kakor tudi evropske razvojne sklade in projekte.

Sanacija „črnih pik“

S strani občanov so bile posredovane pobude za sanacijo oziroma odstranitev črnih pik v mestu Kostanjevica na Krki (kioski, senčila, nadstrešnice, ograje, nevarni dotrajani objekti, neprimerne barve fasad idr.). Odbor je o razpravljal o posameznih predlogih, strokovno mnenje pa bodo v prihodnje podale ustrezne službe in se tudi neposredno povezale z lastniki.

Ureditve rondojev

Člani Odbora so razpravljali tudi o postavitvi skulptur v rondojih in o ureditvah, kar naj bi bilo realizirano v prihodnjem obdobju.

Organizacijski odbor za Entente Florale je doslej razkril vrsto pomanjkljivosti in nepravilnosti v Kostanjevici na Krki in v njeni okolici. Podal je priložnosti in prioritete za revitalizacijo ter za lepši jutri prebivalcev in obiskovalcev ter posamezne pobude, ukrepe in rešitve.

Vse nadaljnje dejavnosti Odbora v naslednjih fazah pa so odvisne od finančnih sredstev Občine, namenjenih projektu Entente Florale oziroma ureditvi mesta Kostanjevice na Krki in njegove okolice. Zato bo treba počakati na rebalans proračuna Občine in na nadaljnje usmeritve Občinske uprave. Odbor vabi vsa društva, ki delujete na območju občine Kostanjevica na Krki, da se s svojimi vsebinami, morebitnimi predlogi in sugestijami pridružite projektu Entente Florale, prav tako vabi vse občane, da še naprej posredujete mnenja in pobude. Le s skupnimi močmi bomo lahko dosegli zelene cilje in svoj življenjski prostor ter utrip v njem približali svojim željam.

| PRIPRAVILA:

LEA-MARIJA COLARIČ - JAKŠE

| PREDSEDNIK ODBORA: ANDREJ BOŽIČ

KRESOVANJE NA PREDVEČER PRVEGA MAJA NA MALENCAH

... pravo kresovanje je v tradiciji starejših za kresno noč, 24. junija, ob kresu in na dan sv. Janeza Krstnika. Oznažnja prihod vročega poletja in tradicijo postavljanja mlajev s kresovanjem.

Pri nas se vse bolj uveljavlja kresovanje ob prazniku dela – kar je v povezavi s prostimi delovnimi dnevi, ko ljudje najdejo čas zase in za druge v bolj sproščnem vzdušju. Postavitev kresa ja na Malencah potekala v organizaciji vaških fantov, ki znajo kmetovati in jim noben napor ni pretežak. Kljub kmečkemu življenju, ki ne pozna praznikov, saj narava zahteva svoje, so si vzeli čas in šli v „akcijo“. Zamislili so si očistiti brežino reke Krke in nepotrebno rastje. Vendar smo ugotovili, da če želimo imeti urejeno okolico, moramo za to čim bolj poskrbeti sami.

Naše kresovanje se je odvijalo ob reki Krki, imeli smo ustrezno domačo pogostitev, nasmeh na obrazu in vaško vzdušje. Seveda na Malencah ne gre brez ognjemeta, saj prireditelvi ni svečana, če nima vrhunca ob polnoči. Malo za šalo in čisto zares pa so naslednji dan fantje pripravili krompir iz žerjavice, ki ga marsikatera mlada glava več ne pozna.

Ugotovili smo, da bi kresovanje na Malencah lahko bilo vsak mesec, saj bi tako brežina reke Krke dobila popol-

noma urejen videz in bi nam lahko zavidali vsi prišleki. Vendar potem ne vemo, če bi lahko imeli Krko še za „našo lepoticco“. Kajti nekateri si jo brez truda znajo hitro prilastiti in še kaj smeti poleg pustiti.

V zadnjem času se naša brežina reke Krke spreminja tudi v živalski populaciji. Opazili smo naselitev bobra, ki

ustvarja bobrišča in čisti rečno brežino na čisto svoj način. Podira drevesa na koničaste oblike in ustvarja poti, ki na pogled delujejo kot uhojene pohodne poti. Ko zori koruza, pa je ta, kot cela rastlina, zelo velika poslastica zanj.

| ANA DROBNIČ

| FOTO: ANA DROBNIČ

| FOTO: MARJAN JERELE

PIHALNI ORKESTER NAVDUŠIL TUDI PREDSEDNIKA DRŽAVE

Na prijazno povabilo organizatorjev iz občine Slovenske Konjice in tamkajšnjega pihalnega orkestra smo se 21. aprila 2012 udeležili Jurjevanja 2012 – Godba Festa. Tudi muhavo vreme ni moglo pokvariti odličnega razpoloženja naših godbenikov. Prijazni domačini so poskrbeli, da smo se godbeniki še pred uradnim kosilom dodobra najedli, organizatorji pa so omogočili ogled kartuzije ter nas popeljali na kratko in zanimivo popotovanje po zgodovini Slovenskih Konjic. Skupen nastop orkestrov je potekal na glavnem trgu, poleg županov povabljenih občin pa je orkestrom prisluhnil tudi predsednik države, g. Danilo Turk. Ta je bil nad nastopom orkestra, predvsem pa odločnim in značilnim vodenjem orkestra našega Matjaža Krhina - Hinija, vidno navdušen in tudi sam predlagal skupinsko fotografiranje.

Ob tem naj se zahvalimo g. županu Mojmirju Pustoslemšku in občini, ki sta podprla in s tem tudi omogo-

čila naše sodelovanje v Slovenskih Konjicah.

| LIDIA

| FOTO: FRANCI PERČIČ

ODKRIVAJMO LEPOTE OB POTI VIL ČESTITK

Ob vsakem sprehodu od Galerije Božidar Jakac, kjer se začne Pravljična pot vil čestitk, in do njenega konca pri podzemni jami Čestitke se nam odkrivajo nove lepote našega kraja. Veliko domačinov še nikoli ni videlo sedečega bogca, ki že dolga leta čaka na vile čestitke, da ponovno pridejo v dolino. Ali ste morda opazili, da imamo kapelico z lesenimi stebri, vilinske cekine in še mnogo drugih zanimivosti? Podajte se z nami na Naj pot – Pot vil čestitk, ki ji je Turistična zveza Slovenije

letos januarja podelila priznanje za 1. mesto na regijskem tekmovanju.

V nedeljo, 24. junija, ob 15. uri se bomo podali na ogled Poti vil čestitk in ob pomoči različnih poznavalcev odkrivali tančico skrivnosti in lepote poti.

Na začetni točki pri Galeriji Božidar Jakac, natančno za mostom ob potoku Obrh, se bomo podali čez vas Orehovec naprej po Rutenski poti do okamenelih vil čestitk in do podzemne jame.

Dolžina poti: 4 km
Dolžina izleta: približno 3 do 4 ure, odvisno od programa vodenja in starosti obiskovalcev.
Zahtevnost: Pot vil čestitk je srednje zahtevna, primerna je za otroke z dobro kondicijo od 3 let naprej.
Priporočamo: primerno obutev in obleko ter zaščito pred insekti.

Uporaba poti je na lastno odgovornost.

Ogled je brezplačen.
Na poti boste lahko kupili vilinske kruhke in pijačo.

| VESNA HROVAT, ZAVOD OTOK

RESLLOVA POT

Za spoznavanje Krakovskega gozda je urejena 8 km dolga Reslova pot. Krožna pešpot z izhodiščem pri gostilni Žolnir na obrobju Kostanjevice povezuje močvirje Trstenik, osrednji del gozda, obrobje naravnega rezervata in poplavne travnike ob reki Krki. Opremljena je z pojasnjevalnimi tablami, poimenovana pa po gozdarju in izumitelju ladijske-

ga vijaka Josefu Resllu (1793-1857). V letošnjem letu so bile ob poti stare pojasnjevalne table, ki so bile dotrajane, zamenjane z novimi. Za tisk novih tabel je poskrbela občina Kostanjevica, za odstranitev starih in montažo novih pa kostanjeviški gozdarji. Prav tako smo gozdarji obnovili oznake na poti in preko jarkov naredili nove brvi.

Reslova pot je namenjena vodenju različnih skupin obiskovalcev. Gozdarji organiziramo pohode po poti. Povprečno na leto obiše Krakovski gozd okoli 30 skupin. Največ od pomladi do jeseni. Prav tako pa vsako leto občina Kostanjevica in Zavod za varstvo naravne dediščine Novo mesto, DOOPS ter Zavod za gozdove Slovenije v spomladanskih mesecih organizirajo pohod po poti. V letošnjem letu je bilo obiskovalcev zaradi slabega vremena manj (približno 30 ljudi).

KRAKOVSKI GOZD

Severno od Kostanjevice na Krki se razprostira največji kompleks nižinskih hrastovih gozdov (hrasta doba) v Sloveniji. Porašča površino okoli 2400 ha poplavnih ali zamočvirjenih tal. Gre za tektonsko udornino, kjer v spodnjih plasteh prevladuje prodni zasip, v zgornji pa ilovica različne sestave. V Sloveniji je takih gozdov manj kot 2 % v primerjavi z drugimi gozdovi. Navidezna homogena nadmorska višina (150-160 m) pa skriva precej razgiban mikorelief, ki zaradi različne stopnje vlažnosti pogojuje nastanek različnih gozdnih združb. Na najbolj dvignjenih tleh najdemo hrast dob in beli gaber. Kot primes se pojavljajo še poljski javor, ozkolistni jesen, poljski brest, lipa, češnja. Na bolj zamočvirjenih tleh pa so jelševja.

Gozd skriva precej florističnih zanimivosti, med katerimi je nekaj zelo redkih in zaščitene vrste: dacijski pljučnik, nožnična pasja čebulica, močvirska logarica, barjanska vijolica. Velika je pestrost med ptiči (112 vrst ptic), med njimi je nekaj zelo redkih; orek mali klinkač, srednji detel, golob duplar, orek belorepec, črna štoklja.

V osrčju gozda je izločen rezervat pragozdnega značaja (sekundarni pragozd) v velikosti 40,50 ha. V rezervatu so izjemna stoletna drevesa hrasta doba. Vtis

pragozda dopolnjujejo odmrli stoječi in padli velikani. Pomen rezervata je v tem, da bomo ohranili zanamcem del neokrnjene narave. Namenjen je naravoslovnim in znanstvenim raziskovanjem. Znotraj kompleksa Krakovskega gozda in še posebej na njegovem zahodnem obrobju se prepletajo tudi zanimivi in zaradi izsuševanja vse bolj redki in ogroženi poplavni travniki z izjemnim ekosistemom in naravovarstvenim pomenom. Na zahodnem obrobju gozda v vasi Malence raste CVELBARJEV HRAST – drugi najdebelejši v Sloveniji, s prsnim obsegom 7,50 m. Mogočno drevo je vitalno in vsako leto obilno semeni.

Lep pozdrav,
| REVIRNI GOZDAR MILOŠ KLAVS

| FOTOARHIV: GOSTILNA ŽOLNIR

GOSTILNA ŽOLNIR UPORABNICA BLAGOVNE ZNAMKE GOSTILNA SLOVENIJA

Verjetno ste se mnogi, ki ste na stavbi Gostilne Žolnir opazili izvesek v obliki zvona, spraševali, kaj predstavlja. Gre za novo blagovno znamko, ki jo je uvedla Sekcija za gostinstvo in turizem pri Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije z namenom omogočiti boljšo kulinarčno razpoznavnost Slovenije. Projekt Gostilna Slovenija dejavno spodbujajo tudi na Ministrstvu za gospodarstvo, saj so sofinanciranju projekta promocije namenili dobrih 65 tisoč EUR. Projekt je bil odobren v okviru Javnega razpisa za pridobitev sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj – ESRR za promocijo turistične ponudbe tematskih turističnih proizvodov na nacionalni ravni v letih 2010 in 2011. Z Gostilno Slovenija vstopa država

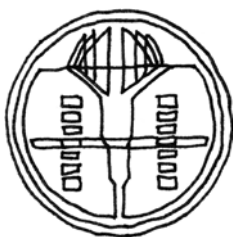
Slovenija na pot dosledne kulinarčne razpoznavnosti in z enotno blagovno znamko sooblikuje temelje kulinarčne razpoznavnosti ter njeno promocijo. Pomen znamke je tudi v povezovanju nosilcev gostilniške dejavnosti v Sloveniji in skrbi za njeno celovito kakovost, trajnostni razvoj ter ohranjanje lokalne in regionalne razpoznavnosti. Za pridobitev znamke je treba izpolnjevati stroga merila tako glede ponudbe jedi, ki sloni na lokalnih, domačih jedeh, kot tudi glede urejenosti in strežbe. Ta prestižni znak so do sedaj podelili 41 gostilnam po Sloveniji in med njimi je tudi Gostilna Žolnir.

MESTNA INSIGNIJA

Ob lanskem občinskem prazniku si je župan Kostanjevica na Krki gospod Mojmir Pustoslemšek prvič nadel župansko verigo, kot eno od mestnih insignij. Prav je, da vam jo tudi podrobneje predstavimo.

Insignija (latinsko insignia) je znamenje oz. simbol stanu, časti oziroma oblasti. Kraljeve insignije so navadno žezlo, krona in kraljevo jabolko. V sodobnih oboroženih silah so insignije oznake čina, položaja v vojaški hierarhiji ter tudi enote. Županska veriga simbolizira zaupanje občanov v izvoljeno osebo in vodstvo občine, ki jo župan zastopa in predstavlja, njegovo odgovornost občanom in višjim državnopravnim forumom. Je simbol županske časti, ki se uporablja na za občino Kostanjevica na Krki slovesnih priložnostih in pomembnih dogodkih. Župansko verigo občine Kostanjevica na Krki sestavlja 28 medaljonov, ki predstavljajo posamezne vasi in mesto.

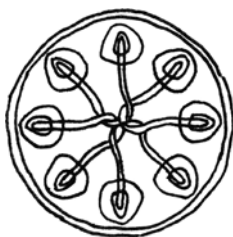
Vrbje

Vrbje je na približno 450 metrih nadmorske višine najvišje ležeče naselje v občini Kostanjevica na Krki. Skozi vas teče občasno presihajoči potok Sušica. V zgornjem delu medaljona vasi Vrbje lahko vidimo vrbe in njihov odsev v potoku. Razpolavlja jo potok, ob njem pa sta podobi dveh mlinov.

Vrtača

Južno od Vrbja leži gručasto naselje Vrtača. Vasi sta ločeni s potokom Lipica. Medaljon vasi Vrtača z ukrivljenimi črtami ponazarja majhno globel, imenovano vrtača.

Črešnjevca pri Oštrcu

Črešnjevca je gručasta vas, ki je nastala na grbi, prislonjeni ob strmo pobočje gorjanskega grebena. Ime vasi najverjetneje izhaja iz besede češnja, sadeža drevesa češnje, ki mu v teh krajih pravijo tudi črešnja. Medaljon vasi Črešnjevca zato oblikujejo močno med seboj prepleteni sadovi češnje.

Črneča vas

Črneča vas je strnjeno naselje na sedlu med grebenoma Gorjancev in svetega Mohorja. Prepoznavna je po nekdanjem obmejnem stražnem stolpu z zvonom iz časa turških vpadov, ki stoji na majhni vzpetini nad vasjo. V vasi pa je do leta 1971 delovala tudi štiri-razredna podružnična osnovna šola. Na medaljonu Črneče vasi je viden na vzpetinah stoječi stražni stolp, v krogu pa ga obdajajo konice nalivnih peres, ki simbolizirajo šolarje podružnične osnovne šole Črneče vas.

Oštrc

Oštrc stoji v ustju kadunjaste doline med Kičerjem na jugu in svetim Mohorjem na severovzhodu. Pod to vasjo so padavinske vode, podzemni vodni tokovi in tektonski premiki skozi tisočletja ustvarjali jamo z značilnimi sigastimi tvorbami, ki se danes imenuje Kostanjeviška jama.

Dolšce

Ob cesti proti Oštrcu leži razpotegnjena vas Dolšce. V njej so se nekdaj med drugim ukvarjali tudi s čebelarstvom. Medaljon vasi Dolšce zato krasijo šestkotniki, ki simbolizirajo čebelje satovje.

Avguštine

Vas Avguštine je ime dobila po svetem Avguštinu, prvem odločilnem mislecu in filozofu krščanskega srednjega veka, kateremu v čast so v prvi četrtini 20. stoletja v tej vasi postavili kapelico. Medaljon vasi Avguštine prikazuje attribute svetega Avguština - knjigo, škofovsko palico, pero, srce in zvitke papirja.

Jablance

Jablance so zaznamovane z vinogradi in vinogradništvom. Tam je mnogo zidanic in hramov. Medaljon vasi zato vsebuje detajl rimskega oltarčka z motivom vinske trte, ki je bil kot spolija vzdian v baročnem vzhodnem krilu samostana. Je najstarejši dokaz tradicije vitikulture v naših krajih.

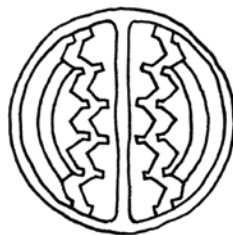
Slinovce

Slinovce so močno prepoznavne po božjepotni cerkvi Marije, matere dobrega sveta. Postavili in posvetili so jo leta 1777, načrte zanjo pa je izdelal opat kostanjeviškega cistercijanskega samostana Aleksander Haller pl. Hellerstein. Na mestu sedanje cerkve je nekoč stala kapelica, ki jo je postavil domačin, ko se je vrnil iz turškega ujetništva. Na medaljonu vasi Slinovce je podoba cerkve z dvema zvonikoma, obdana z rokami Matere Marije, ki varujejo cerkev in vernike. Premagan pa na dnu leži handžar, dvorezen, ukripljen meč, ki simbolizira turške vpade.

Globočice pri Kostanjevici

V Globočicah so leta 1937 narasle vode odtrgale skale in odprle današnji vhod v Kostanjeviško jamo. Prvič so jo odprli 28. avgusta leta 1971, ko so uredili električno razsvetlavo in tristo metrov poti za turistični ogled najatraktivnejših delov jame, ki postaja ena glavnih turističnih ponudb v Kostanjevici na Krki. Izpod Kostanjeviške jame izvira potok Studena, ki se nato v Kostanjevici na Krki pri osnovni šoli izliva v reko Krko. Zgornji del medaljona vasi Globočice torej ponazarja Kostanjeviško jamo, spodnji pa mrzli potok Studena.

Gornja Prekopa

Gornja Prekopa je tipična obcestna vas, značilna za ravninski del panonskih pokrajin. Hiše so brez jedra razporejene na obeh straneh ceste. Medaljon Gornje Prekope je s črtami, ki ponazarjata cesto, razdeljen na dve zrcalni polovici, ki prikazujeta hiše in obdelovalne površine za njimi.

Doljna Prekopa

Doljna Prekopa je razpotegnjena obcestna vas z nekdanjim močnim jedrom ob avtobusni postaji in gostilni, danes pa jedro vse bolj postaja tamkajšnji gasilski dom. Zanimivost Doljne Prekope je objekt, poimenovan Doljna Prekopa Cizelj 1. Leži približno 4,75 km zračne linije severozahodno od Kostanjevice

na Krki, na levem bregu Krke med strugo in Krakovskim gozdom. Objekta Cizelj 1 za zdaj ne moremo zanesljivo opredeliti ne v kronološkem ne v funkcijskem smislu. Časovno sodi v srednji vek, vendar bi zanesljivo datacijo lahko prinesla le arheološka izkopavanja. Medaljon Doljne Prekope simbolno upodablja objekt Cizelj 1, ki s svojo obliko, podobno zidu, omejuje ogenj, ponazorjen v njegovi notranjosti.

Dobrava

Dobrava je prepoznavna po gradiču iz 15. stoletja, ki je bil nekoč last kostanjeviških cistercijanov. Na insigniji vasi lahko vidimo arkade gradiča, ravne črte simbolizirajo travnike, valovite pa reko Krko, ki teče v bližini. Medaljon je obrobljen z vzorcem roba poštne znamke, saj je bila v gradiču na Dobravi v 19. stoletju poštna postaja.

Dobe

Dobe so pomembno arheološko najdišče. V tej vasi so namreč našli grobišče z velikimi žarami iz obdobja med pozno bronasto dobo in začetkom železne dobe. Ohranjeni sta dve posodi, v katerih so bili sežgani človeški ostanki. Dobe zaznamujeta tudi dva izvira. Mrzel izvir Topličnik in topel izvir Toplica. Vas Dobe na medaljonu insignije predstavlja velika žara s konca pozne bronaste dobe, iz katere se, vsak na svojo stran, zlivata hladni in topli izvir. Medaljon obroblja vzorec, ki spominja na vrv, saj so na delu Dob, ki ga domačini imenujejo Gavžnik, nekdanje stale kostanjeviške vislice, gavage.

Malence

Največja znamenitost Malenc je Cvelbarjev hrast, drugi najdebelejši hrast dob v Sloveniji. To mogočno drevo v obsegu meri 700 cm, v premeru 223 centimetrov, v višino pa 27 metrov. Staro je približno 350 let. 21. oktobra leta 1943 je bilo na Malence prignanih 70 ujetnikov iz Kostanjevice, 25 jih je bilo ubitih na Malencah, nekaj ravno pod tem hrastom. Drevesno krošnjo na medaljonu vasi Malence, v spomin na ubite talce, obroblja 25 mačic, cvetov hrasta doba.

Koprivnik

Vas Koprivnik leži ob Krakovskem gozdu, največjem kompleksu nižinskega poplavnega hrastovega gozda v Sloveniji. V osrčju gozda je ohranjen 40,5 ha velik, od leta 1952 zavarovan sekundarni pragozd. Medaljon vasi Koprivnik krasi podoba močvirske logarice, v Sloveniji zaščitene rastline, ki jo v Krakovskem gozdu še vedno lahko najdemo.

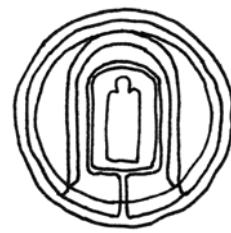
Karlče

Karlče je majhno razpotegnjeno naselje, ki leži na aluvialni terasi tik nad poplavnim robom reke Krke. Razpotegnjeno je vzdolž desnega brega in delno leži v manjšem levem okljuku reke Krke. Medaljon s prepletom podob vode in rastja prikazuje neokrnjeno lepoto vasi Karlče.

Sajevce

Sajevce so pomembno arheološko najdišče gomil. V njih so arheologi med drugimi zanimivimi predmeti našli tudi naglavni okras iz izredno tanke zlate pločevine, ki je nekaj izrednega v evropski dediščini 7. stoletja pr. n. št. Nakit je bil priložen v grobu t. i. „Lepotice iz Sajevc“. V nakit ni bila odeta, kot je bila navada v tistem času, ampak je bil pokojnici priložen namerno uničen, zmečkan v neprepoznavno gmoto. Razloga za to ni mogoče ugotoviti. Tudi v bogatejših grobovih je namreč zlato v prazgodovini na Slovenskem redkost in ga najdemo le pri najimnitnejših ženskih pokopih v Posavju. Detajl zlatega nakita, kakršnega je nosila lepotica iz Sajevc, krasi medaljon vasi Sajevece.

Ržišče

Vas Ržišče zaznamuje cerkev svete Marije Magdalene, ki je v osnovi grajena v poznoromanskem stilu, s kratkim, ravnim zaključenim oltarnim prostorom, ki ima v vzhodni stranici ohranjeno poševno v steno vrezano pravokotno okence s trilistno svetlobno odprtino in je stara okoli 800 let. Posebna zanimivost cerkve je lesen glavni oltar, narejen v baročnem stilu, s kipom svete Marije Magdalene, spokornice. Medaljon vasi Ržišče je sestavljen iz značilnih oblik obokov cerkve in oken.

Velike Vodenice

Velike Vodenice ležijo na jugozahodnem delu občine Kostanjevica na Krki, nad Hrvaško goro in pod bočjem Ravne Gore. Medaljon vasi Velike Vodenice prikazuje z rastjem bogato pokrajino, kamor ljudje hodijo nabirat plodove narave, kot so kostanj, borovnice, orehi in gobe ...

Male Vodenice

Male Vodenice so prepoznavne po zgodnjegotski cerkvi svete Marije Tolažnice, stari približno 500 let. Medaljon Malih Vodenic prikazuje podobo dveh oltarjev iz 2. pol. 18. stol., naslikanih na zunanji steni cerkve.

Podstrm

Podstrm leži na območju skupine naselij Grič, Kočarija in Ivanjše. Medaljon Podstrma nazorno prikazuje njegovo lego pod strmino.

Ivanjševci

Ivanjševci ležijo vznožju strmih pobočij Gorjancev v višini od 200 do 300 metrov nadmorske višine. Ivanjševci podobno dajejo predvsem vinogradi, zato medaljon vasi prikazuje kombinacijo med staro prešo za grozdje in sodom.

Kočarija

Kočarija je vas, ki leži nad nekdanjim kostanjeviškim cistercijskim samostanom. Pravijo, da so menihi hodili „v vas“ k dekletom. Ko so jim te rodile otroke, so jim postavili kočice. Od tod naj bi Kočarija dobila ime. Medaljon Kočarije tako v spodnjem delu s podobami arkad ponazarja nekdanji samostan, v zgornjem pa, s podobami hiš, Kočarijo.

Grič

Grič leži na gričevnatem obronku Gorjancev, tik ob prehodu zamočvirjene uravnave potokov Obrh in Studena v strma pobočja Strmin pod Mirčevim gričem. Medaljon Griča prikazuje izvir potoka Obrh pod vasjo.

Orehovec

Obroba medaljona vasi Orehovec ima obliko prereza oreha. Vidni sta dve polovici oreha, v katerih je povzeta zgodba o okamnelih Čestitkah v Riglah nad Orehovcem. To so bile tri zle čaravnice, ki so, v času, ko so začeli zidati kostanjeviški samostan, živele v podzemeljski jami ob prekrasnem slapu. Čestitke so kmalu ugotovile, da nameravajo ljudje zgraditi „zveličarjevo hišo“. Sklenile so, da tega nikakor ne dopuste. Tako so vsako noč zli duhovi podrli, kar je nastalo čez dan. Menihi pa so na pomoč poklicali vse ljudi iz Kostanjevice in do sončnega zahoda so zgradili stolp ter vanj obesili zvon. Ko se je glas zvona razlegel po dolini, daleč v Gorjance, se je nad Mačkovcem in Čestitkami razbesnel silen vihar, ki je razkril jamo Čestitk, v kateri zdaj stojijo trije kamniti kipi, okamnele Čestitke, ki jih lahko vidite še danes, če se povzpnete iz Orehovca v hrib.

Zaboršt

Vas Zaboršt leži jugovzhodno od Kostanjevice na Krki. Njena največja znamenitost je najdebelejši beli gaber v Sloveniji, ki v obsegu meri 470 centimetrov, leži pa ob izviru v Kutinku. Pod njegovo široko razraščeno krošnjo naj bi se nekoč dobivala češki gozdar in izumitelj ladijskega vijaka Josef Ressel in njegovo dekle Kodranova Katica. Beli gaber ima žlebasto in kitasto deblo, žlebovi pa so praviloma zasukani od leve proti desni, kar spominja na vijak. Listi gabra imajo dvojno našagan rob in od 12 do 14 parov v listno ploskev krepko vtisnjenih žil, ki so na medaljonu vasi Zaboršt videti kot krila.

Kostanjevica na Krki

Medaljon Kostanjevice na Krki krasi grb občine Kostanjevica na Krki, ki ga je oblikoval oblikovalec in profesor na Akademiji za likovno umetnost in oblikovanje, Ranko Novak. Za izhodišče je uporabil znak, ki ga je za Meščansko skupnost Kostanjevica na Krki oblikoval Jože Plečnik. Grb je okrogle oblike, v njegovi sredini je utrdba s tremi stolpi, podloženimi z valovnicami, ki označujejo lego na otoku. Obkrožena napis „Občina Kostanjevica na Krki“, izpisan v „Makalonci“, tipografski različici Lucijana Bratuša, danes profesorja na ALUO, nekoč pa učitelja likovnega pouka na kostanjeviški osnovni šoli. Napis prepletajo vitice in trilstna deteljica, ki simbolizira v veliki meri neokrnjeno naravo in naravne znamenitosti kraja. V grb sta vtisnjeni dve letnici, prva (1252) označuje prvo omembo mesta, druga (2006) pa nastanek občine. Letos Kostanjevica na Krki praznuje že 760. letnico prve omembe mesta v pisnih virih.

| FOTO: MATEJ JORDAN

ŠOLA ni ŠALA

PROSLAVE, PRIREDITVE

Proslava ob materinskem dnevu

23. marca so učenci naše šole pod mentorstvom naših strokovnih delavk pripravili prireditev ob prazniku vseh žena in mamic. Nastopili so učenci razredne stopnje, ki so pričarali vzdušje iz Pavčkove pesmi Juri Muri v Afriki, nastop so dopolnili člani otroškega pevskega zbora in plesna skupina.

MATERINSKI DAN | FOTOARHIV: OŠ KOSTANJEVICA NA KRKI

Revija OPZ in MPZ

Člani naših dveh pevskih zborov so nastopili na odmevni občinski pevski reviji Pesem mladih src. Otroški pevski zbor je pod vodstvom zborovodkinje Mojce Jevšnik, ob klavirski spremljavi Lucijana Cetina in našega Orffovega orkestra, ki ga sestavljajo Jaka Jevšnik, Lovro Janškovec in Janja Lenič, nastopil s skladbami

- Blaž Rojko: JAZ BI RAD CIGAJNAR BIL (slovenska ljudska),
- Urška Pompe: OTROCI VPRAŠUJEJO (Črtomir Šinkovec),
- Lojze Krajncan: DEŽELA BRANJA (Tone Pavček).

OTROŠKI PEVSKI ZBOR | FOTOARHIV: OŠ KOSTANJEVICA NA KRKI

Revijo je strokovno spremljala dr. Dragica Žvar, ki je v svoji oceni zapisala: „Izbrali ste imeniten pesemski program, ki ste ga podali ritmično urejeno in intonančno korektno. Zvok zbora je otroški, polno zvoneč v vseh legah. Interpretacije so muzikalno izpeljane, s polno široke dinamike. Zbor sodi na medobmočno in na državno revijo.“

MLADINSKI PEVSKI ZBOR | FOTOARHIV: OŠ KOSTANJEVICA NA KRKI

Mladinski pevski zbor je nastopil skupaj z MPZ OŠ Podbočje. Ob klavirski spremljavi Lucijana Cetina, tolkalških dodatkih Jake Darovca, flavti Tjaše Voglar, trobenti Jožefa Kranjca in orffovem instrumentariju, na katerem so se preizkusili Jaka Jevšnik, Matic Delak in Mitja Kavčič, so izvedli skladbe

- Miro Kokol: MARKO SKAČE (slov. ljudska),
- Blaž Rojko: PLES (Blaž Rojko),
- G. D. Weiss, B. Thiele, arr. Russ Robinson: ČUDOVIJE TA SVET (G. D. Weiss, B. Thiele/Nada Žgur).

Strokovno je nastop na podlagi posnetkov ocenila dr. Dragica Žvar. Za naš nastop je zapisala: „Izbrali ste odlični pesemski repertoar. Oglasilo se je uglašeno dvoglasje in zelo lep, otroški zvok zbora. Očitno je iz poslušanega posnetka, da je v delo vložena veliko natančnega, doslednega dela. Imenitna solistka, urejena instrumentalna spremljava, ubrano petje so pod vodstvom odlične zborovodkinje primerni za nastop na medobmočni reviji, prav tako na državni reviji.“

Pravljичno popoldne

2. april je svetovni dan mladinske književnosti. Tudi mi smo ta praznik obeležili, kot si zasluži. V ponedeljek, 2. 4. 2012, sta strokovni delavki vrtca Mihaela Jalovec in Sanja Pantaler v atriju osnovne šole pripravili pravljичno popoldne, ki so mu sledile gibalno-rajalne dejavnosti. Pravljičnega popoldneva se je udeležilo veliko predšolskih otrok in učencev I. triade. Zbrano so prisluhnili pravljici G. V. Genechtene Vesel sem, ker si moj prijatelj, nadaljevali pa so z rajalnimi in gibalnimi igrami ter dejavnostmi.

Podelitev Bralne značke

24. maja smo vsem učencem in otrokom vrtca, ki so sodelovali v projektu Bralna značka, podelili priznanja. Prireditev so popestrili učenci s predstavo Juri Muri v Afriki, obiskala pa nas je tudi mlada pisateljica iz Krškega Maruša Mavsar. Letos smo podelili kar 125 bralnih značk, kar je dokaz, da naši učenci še vedno radi in veliko berejo. Zlati bralci, tisti, ki so osvojili BZ vsako leto, so: Helena Cekuta, Andraž Cvitko, Jurij Strgulec, Domen Njegač, Rebeka Sintič, Lana Jarkovič, Alen Lenič, Eva Molek, in Marta Lipoglavšek.

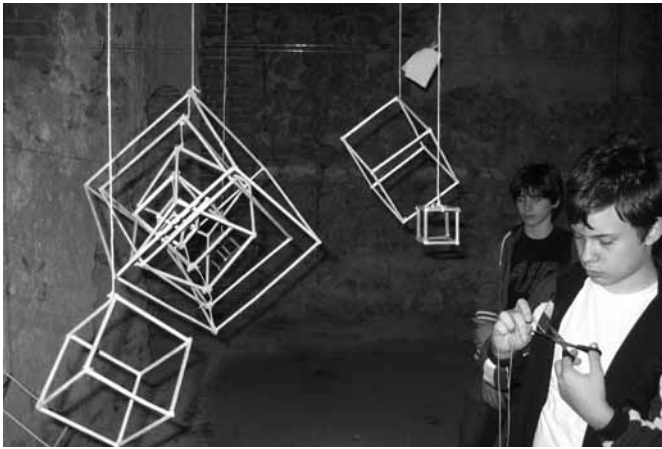

23. otroški likovni extempore

Mladi osnovnošolski likovni umetniki so tudi letos ponovno ustvarjali na otroškem likovnem extemporu v Kostanjevici na Krki. Zbralo se je 87 udeležencev iz tridesetih slovenskih in hrvaških šol. Tema extempora je bila „Kostanjeviški mobil(e)“. Sodelujoči učenci so skupaj z mentorji izbrali lahkotne materiale, ki so jih pripeljali s seboj in ustvarjali na dvorišču in v okolici kostanjeviške Galerije Božidar Jakac.

V poznih popoldanskih urah smo ob praznovanju dneva šole in ob otvoritvi razstave pripravili kulturni dogodek z nastopi naših učencev in bruhalca ognja. Navzoče sta pozdravila tudi župan Mojmir Pustoslemšek in direktor galerije Bojan Božič, ki je razstavo tudi odprl. Sodelujoči so prejeli priznanja in praktične nagrade.

Razstava letošnjega extempora bo v Galeriji Božidar Jakac na ogled do 24. junija 2012.

EXTEMPORE | FOTOARHIV: OŠ KOSTANJEVICA NA KRKI

Zaključek projekta Z GLAVO ZA NARAVO

V soboto, 24. marca 2012, je na naši šoli potekal zaključek mednarodnega projekta „Z glavo za naravo“. Učenci in mentorji osnovnih šol Podbočje, Cerklje ob Krki, Velika Dolina, Kostanjevica na Krki in Fužine smo se dve leti družili in ustvarjali na krožkih, mednarodnih delavnicah, taborih in konferencah.

Največ pa so šole pridobile z novo opremo in investicijami, ki so bile nabavljene v sklopu projekta. Dosežke, med njimi strokovni učbenik in priročnik za učitelje, smo predstavili tudi na novinarski konferenci in se od skupnega dela poslovili na zaključnem kosilu.

TEKMOVANJA

Tekmovanja iz znanja

	ŠOLSKO (bronasta p.)	Področna, državna (srebrna, zlata priznanja)
KEMIJA	8. r. - Tjaša Čukajne, Jan Strajnar, Blažka Krašovec, Žan Abram; 9. r. - Andraž Cvitko	Srebrno p.: Tjaša Čukajne, Jan Strajnar, Blažka Krašovec (vsi 8. r.)
SLOVENŠČINA		Srebrno p.: Katja Štefanič (8. r.) in Helena Cekuta (9. r.)
NEMŠKA BRALNA ZNAČKA	Zlato priznanje: Tjaša Čukajne (8. r.), 9 srebrnih priznanj	

VESELA ŠOLA	Benjamin Gašpar, Borut Jordan (oba 4. r.), Lucija Mohar (5. r.), Tjaša Čukajne (8. r.) in Alen Lenič (9. r.)	Srebrno p.: Benjamin Gašpar, Borut Jordan (oba 4. r.), Lucija Mohar (5. r.), Tjaša Čukajne (8. r.) in Alen Lenič (9. r.)
FIZIKA	Jan Strajnar (8. r.), Alen Juršič (9. r.)	Srebrno priznanje: Jan Strajnar (8. r.)
VEGOVO - MAT	1. razred: Žan Kegljevič, Alina Polovič, Gašper Simič Hrovat, Rebeka Štefanič 2. razred: Maja Tomšič, Ema Urbič, Ana Dvojmoč, Sanja Jordan, Armin Osmančević 3. razred: Adam Jordan, Lučka Simič Hrovat, Taja Kržičnik 4. razred: Borut Jordan, Benjamin Gašpar, Maks Tomše, Blaž Tomšič, Vili Juršič 5. razred: Sara Pacek, Blaž Sintič, Nika Kiren, Janja Lenič, Pia Urbanč 6. razred: Miha Štokar, Zala Kržičnik, Laura Cvelbar 7. razred: Mitja Kavčič, Žana Krošl, Lucija Strle, Žiga Juršič 8. razred: Jaka Štokar, Tjaša Čukajne, Tajda Unetič 9. razred: Alen Juršič, Gregor Štefanič, Helena Cekuta, Domen Njegač, Marta Lipoglavšek, Martin Kvartuh	Mitja Kavčič (7. r.), Jaka Štokar in Tjaša Čukajne (oba 8. r.), Gregor Štefanič in Alen Juršič (oba 9. r.)
ANGLEŠKA BZ	Zlata priznanja: Jurij Strgulec, Helena Cekuta, Domen Njegač, Andraž Cvitko, Lina Jerele Srebrna priznanja: Eva Molek, Jan Strajnar, Blažka Krašovec, Tjaša Čukajne, Žana Krošl, Urša Dvojmoč, Tjaša Tomše	

Ekokviz: KAPLJICE TRETJE V DRŽAVI

„Tudi v letošnjem šolskem letu je bilo na naši šoli veliko zanimanje za Ekokviz. Prijavilo se je veliko učencev šestega in sedmega razreda ter nekaj osmošolcev. Učenci so ekipe oblikovali po svojih željah in simpatijah. Takoj ko so bile na voljo učne teme, smo se začeli pripravljati. Dobivali smo se enkrat tedensko, velikokrat je bilo treba določene podatke razložiti na bolj enostaven in učencem bolj dojemljiv način -zlasti šestošolcem. Nekatere ekipe so pristopile k osvajanju znanja zelo resno, kar je dokazala ekipa Kapljic, ki je krepko povedla in dokazala, da se z resnim delom in pristopom daleč pride,“ pravi mentorica Ekokviza na naši šoli Martina Križnik.

Na Ekokvizu, vseslovenskem tekmovanju osnovnošolcev v ekoznanju, ki ga pripravlja Ekošola v sodelovanju s Telekomom Slovenije, je na področnem tekmovanju v dolenski regiji slavila ekipa naše šole, in sicer Kapljice (Tjaša Čukajne, Blažka Krašovec in Zala Kržičnik). Letos je na Ekokvizu v tričlanskih ekipah tekmovalo skupaj 3.720 učencev 6., 7. in 8. razredov s 153 slovenskih osnovnih ekošol. Na področnem Ekokvizu so Kapljice odgovarjale na vprašanja o odpadkih, vodi in prehrani in dosegle 29 od 30 možnih točk. Ekokviz za osnovnošolce v sklopu programa Ekošola poteka

že 11. leto, s šolskim letom 2008/2009 pa se je organizatorjem pridružil tudi Telekom Slovenije, ki je tekmovanje v celoti preselil na splet: tam so bili zbrani učno gradivo, vprašanja za vajo in vse pomembne informacije o poteku in izvedbi Ekokviza. Na spletu so učenci tudi prijavi svoje ekipe in tekmovali. Poleg 155 ekip iz dolenske regije se je na šolskih tekmovanjih pomerilo 338 ekip iz mariborske, 330 iz osrednjeslovenske, 171 iz celjske, 173 iz pomurske, 79 iz obalne, 52 iz severnoprimske in 14 iz gorenjske regije. V finale državnega Ekokviza, ki se je 20. aprila 2012 odvijal v Festivalni dvorani v Ljubljani, so se uvrstile: dve ekipi OŠ Šoštanj, dve ekipi OŠ Benedikt in po ena ekipa iz OŠ Lovrenc na Pohorju, OŠ Martina Krpana iz Ljubljane, OŠ Ivana Babiča - Jagra iz Marezig, OŠ Jožeta Gorjupa iz Kostanjevica na Krki, DOŠ Dobrovnik, OŠ Šturje iz Ajdovščine, OŠ dr. Pavla Lunačka iz Šentruperta in ekipa OŠ Ivana Tavčarja iz Gorenje vasi.

Deset najboljših ekip je v polfinalnem delu odgovarjalo na 30 vprašanj preko računalnika, nato pa so tri najboljše ekipe (med njimi so bila tudi naša dekleta) na odru v živo izmenično odgovarjale na najbolj zahtevna vprašanja. Vsaka ekipa je imela veliko podporo v glasnem navijanju svojih sošolcev in prijateljev, pesti pa so za svoje učence stiskali tudi njihovi mentorji.

Zmagovalka letošnjega Ekokviza je postala OŠ Šturje Ajdovščina, drugo mesto je zasedla ekipa OŠ Martina Krpana iz Ljubljane, tretje pa ekipa OŠ Jožeta Gorjupa Kostanjevica na Krki, ki je pred dvema letoma na tem tekmovanju celo zmagala.

Soorganizator Ekokviza, Telekom Slovenije, je zmagovalnim šolam tudi letos namenil ekodonacije, naša ekipa je prejela nagrado v višini 2.000,00 EUR za ekoprojekte. Program zaključne prireditve so vodili Gašper Tič in skupina Foxy Teens, kot glasbeno presenečenje sta nastopili dvojčici Nika in Eva Prusnik, tekmovalce pa je obiskal tudi smučarski tekač Jakov Fak.

Naj poudarimo, da sta bili Tjaša Čukajne in Blažka Krašovec članici zmagovalne ekipe tudi pred dvema letoma.

EKOQVIZ | FOTOARHIV: OŠ KOSTANJEVICA NA KRKI

Turizmu pomaga lastna glava: DVE ZLATI PRIZNANJI ZA TURISTIČNI PODMLADEK NAŠE ŠOLE

Tjaša Čukajne, Lina Jerele, Blažka Krašovec, Jan Strajnar, Domen Rostohar, Katja Štefanič in Jaka Štokar smo se pod mentorstvom učitelja Janeza Zakška v šolskem letu 2011/2012 udeležili 26. državnega festivala Turizmu pomaga lastna glava, ki sta ga organizirali Turistična zveza Slovenije in Zavod RS za šolstvo v sodelovanju z regijskimi turističnimi zvezami.

Naslovna tema festivala je bila Všeč mi je! Vsi udeleženci smo morali kot nekakšno vstopnico na zaključni del in predstavitev na turistični tržnici oddati seminarsko nalogo na razpisano temo, osredotočeno na oblikovanje turističnega proizvoda. Naše seminarsko delo, ki smo ga naslovili Iskanje izgubljenega zaklada, smo 22. marca 2012 predstavili na turistični tržnici v Mercatorjevem centru v Novem mestu. Lanskoletno srebrno priznanje smo nadgradili z dvema zlatima. Prvo smo prejeli za celoten projekt, drugo pa za najboljšo tržnico po oceni strokovne žirije.

Ekipi turističnega podmladka sta se nato udeležili še zaključne turistične tržnice v Mariboru. Med tridesetimi ekipami iz celotne Slovenije jih je bilo sedem nagrajenih s posebnimi priznanji. Med nagrajenci so bili tudi učenci naše šole, ki so dobili nagradno kopanje za 15 oseb v Termah Olimia v Podčetrtku.

TURIZMU POMAGA LASTNA GLAVA
| FOTOARHIV: OŠ KOSTANJEVICA NA KRKI

Športna tekmovanja

ODBOJKAŠI TRETJI V DRŽAVI

V petek, 9. 3. 2012, so naši odbojkarji osvojili 1. mesto v polfinalu državnega prvenstva v dvoranski odbojki za starejše dečke in se tako prebili v veliki finale, med štiri najboljše šolske ekipe v Sloveniji. Tekmovanje je organizirala OŠ Mislinja, ki je na koncu dosegla 2. mesto, 3. so bili učenci iz OŠ Mežica, 4., pa vendar prav tako odlični, učenci iz OŠ Lava Celje.

Za našo ekipo so igrali: Martin Sintič (kapetan), Jurij Strgulec, Gregor Štefanič, Urban Simončič, Jan Strajnar, Erik Grubar in Martin Sintič.

3. aprila 2012 pa je ista ekipa v finalu državnega odbojkarškega prvenstva, ki je potekalo v športni dvorani v Mokro-

nogu, dosegla neverjetno in zasluženost 3. mesto, za najboljšega podajalca v Sloveniji pa je bil razglašen naš igralec, učenec 9. razreda, Martin Sintič.

Prestali športni dosežki naših učencev:

11. 3. 2012, medobčinsko tekmovanje v mali odbojki za dečke: 1. mesto

18. 3. 2012, medobčinsko tekmovanje v mali odbojki, deklice: 5. mesto

Občinsko prvenstvo v atletiki, Krško, 16. 5. 2012

Naši učenci so na občinskem prvenstvu, kjer tekmuje skupaj z OŠ občine Krško, dosegli zelo lepe rezultate, med najboljše tri pa so se v posameznih disciplinah uvrstili:

MLAJŠI UČENCI

IME IN PRIIMEK	DISCIPLINA	REZULTAT	MESTO
ŽIGA JURŠIČ	600 m	1:51,02	1. MESTO
ALJAŽ URBANČ	600 m	1:51,11	2. MESTO
MITJA KAVČIČ	VORTEX	48,73 m	2. MESTO
MATIC DELAK	60 m	8,27 s	2. MESTO

MLAJŠE UČENKE

IME IN PRIIMEK	DISCIPLINA	REZULTAT	MESTO
NIKA KOSTANJŠEK	VORTEX	38,96 m	1. MESTO
EVA KRAJNC	VORTEX	38,12 m	2. MESTO
LAURA CVELBAR	600 m	2:07,01 s	3. MESTO

STAREJŠI UČENCI

IME IN PRIIMEK	DISCIPLINA	REZULTAT	MESTO
JOŽEF KRAJNC	300 m	42,18 s	2. MESTO
URBAN SIMONČIČ	VORTEX	64,89 m	3. MESTO

STAREJŠE UČENKE

IME IN PRIIMEK	DISCIPLINA	REZULTAT	MESTO
NINA KADUNC	KROGLA	8,93 cm	2. MESTO
MARTA LIPOGLAVŠEK	60 m	8,43 s	3. MESTO
EVA MOLEK	1000 m	4:03,28	3. MESTO

ODBOJKARJI | FOTOARHIV: OŠ KOSTANJVICA NA KRKI

Zbiralna akcija papirja

6. aprila je v sklopu naravoslovnega dne potekala zbiralna akcija starega papirja za 9. razred. Učenci so uspeli zbrati celo več kot 6 ton starega papirja.

Šolski otroški parlament

V okviru programa šolskega otroškega parlamenta je bil razpisan nagradni literarni natečaj na temo 22. nacionalnega otroškega parlamenta Junaki našega časa, kdo so in zakaj. Zmagovalno pesem je ustvaril Jan Strajnar, učenec 8. razreda.

Junaki

Veliko je junakov na tem svetu,
novega dobimo v vsakem letu.

To so: športniki, aktivisti,
risani junaki, karateisti,
starši ali hokejisti,
matematiki in alkimisti.

Prav je, da jih imamo,
saj nam veliko znanja dajo,
seveda pa tudi pogum,
vztrajnost, voljo in razum.

Ni nujno, da so vzorniki naši,
lahko so tudi čisto navadni košarkaši,
vendar so prav vsi spoštovanja vredni
in ne le eni ljudje ničvredni.

Vendar pa moramo biti pri izbiri junakov previdni,
saj morajo biti res pravi junaki
in ne le zadrogirani bedaki.

Jan na nacionalnem otroškem parlamentu

Ob svetovnem dnevu zavedanja o avtizmu, 2. aprila 2012, je v Ljubljani v državnem zboru potekal 22. nacionalni otroški parlament na temo Junaki našega časa, kdo so in zakaj. Mladi otroški parlamentarec, ki je zastopal interese posavskih osnovnošolcev, je bil tudi Jan Strajnar, učenec 8. razreda naše osnovne šole. Zasedanje parlamenta so s pozdravnimi nagovori odprli predsednik republike Danilo Türk, predsednik državnega zbora Gregor Virant, šolski minister Žiga Turk ter nova predsednica Zveze prijateljev mladine Slovenije Darja Groznik. Mladi parlamentarci so se pred plenarnim zasedanjem udeležili okroglih miz. Jan je večkrat podal svoje mnenje in poglede na temo Virtualni junaki, v plenarnem delu, ki je potekal v veliki dvorani državnega zbora, pa izrazil stališča posavskih osnovnošolcev.

JAN STRAJNAR | FOTOARHIV: OŠ KOSTANJVICA NA KRKI

DOGODKI V VRTCU

Bojan Žulič predstavil poklic policista

V mesecu maju smo imeli v okviru projekta Spoznajmo poklice naših staršev predstavitev še enega poklica. Tokrat nas je obiskal Žakov oče, ki je predstavil delo policista motorista. Pogovarjali smo se o pravilih v prometu, predvsem pa o zahtevnem delu policistov. Pokazal nam je svojo opremo in dovolil, da so otroci pod budnim policistovim očesom sedli na motor.

Ob dnevu družine lutkovna predstava

15. maj je mednarodni dan družine. V kostanjeviškem vrtcu smo ga obeležili s skupnim druženjem otrok, staršev in strokovnih delavk vrtca, kjer je v popoldanskem času potekala lutkovna delavnica. Otroci so ustvarjali lutke na

BOJAN ŽULIČ PREDSTAVIL POKLIC POLICISTA
| FOTOARHIV: OŠ KOSTANJEVICA NA KRKI

kuhalnici. Pri oblikovanju so uporabili naravni material, stare nogavice ter staro blago.

Mladi umetniki

Konec aprila so imeli otroci iz skupine Gozdni palčki grafično delavnico pod mentorstvom kustosinje Helene Rožman. V Lamutovem likovnem salonu so si ogledali grafike slikarke Jasmine Nedanovski, kasneje pa so ustvarjali monotipijo na temo Lubenice.

Nikina mami v vlogi frizerke

V marcu smo imeli v skupini Rožic ustvarjalno dopoldne. Na obisku smo imeli Nikino mamicco, ki je po poklicu frizerka. Predstavila nam je svoje delo ter pripomočke za striženje in urejanje pričesk. Uredila nam je pričeske, tako da smo bili pravi princji in princeske.

Zaključek Zelenega nahrbtnika na Senovem

22. maja 2012 sta se skupini Mavrični palčki in Rožice ob zaključku nacionalnega ekološkega projekta Zmajček Jurij in Zeleni nahrbtnik v organizaciji Zveze prijateljev mladine Krško udeležili zaključne prireditve na Senovem. V Kultur-

MLADI UMETNIKI | FOTOARHIV: OŠ KOSTANJEVICA NA KRKI

nem domu Senovo smo si ogledali gledališko predstavo Studia Anima Ta čudovita Zemlja.

Gasilci na obisku

V okviru projekta Spoznavamo poklice naših staršev so v mesecu aprilu skupino Rožic obiskali predstavniki Prostovoljnega gasilskega društva Dolenja Prekopa, kjer aktivno in požrtvovalno delujeta tudi Emina starša. Gasilci so nam predstavili svoje delo in opremo ter nam omogočili, da smo poskusili sami „pogasiti ogenj“. Spoznali smo, da je delo gasilcev težko in nevarno, pa tudi častno ter vredno vseh pohval.

GASILCI NA OBISKU | FOTOARHIV: OŠ KOSTANJEVICA NA KRKI

IGOR BRAVNIČAR METAMORFOZE

Zanimivo je, da si Igor Bravničar za svoj razstavni cikel vzame eno samo, „metaslika“, klasično izvedeno delo v olju na platnu (Morje št. 3, 2005), na katero pa kasneje nasloni celotno serijo šestih c-printov Metamorfoz na dibond podlagi. Pomembno je omeniti, da ta „metaslika“ ne služi zgolj kot inspiracija oziroma korelacija med izvirnikom in končnim izdelkom, temveč kot matrica, iz katere se razmnožujejo vsi nadaljnji printi.

Ritem, barva in svetloba so glavni problemi, s katerimi se ukvarja Bravničar. Dogmatični in neprekinjeni ritem morja je za avtorja, ki je mimogrede tudi akademski glasbenik, pomembna enigma, ki jo je vredno raziskovati. Tako avtorja zanima ritmična modulacija posameznih delcev slike, ki sestavljajo celoto. Migetanje slike, ki jo povzročajo predvsem zelena, rdeča in bela barva, nam na prehodih med sabo zabrišejo vpogled v globino in perspektivo samega dela. Ta pojav bi lahko razložili kot reakcijo razmnoževanja enega in istega objekta. Bravničar z lesenimi obroboami na okvirju zameji sliko z leve in desne, se pravi v širino, in ne v višino. Z lesom

IGOR BRAVNIČAR | FOTO: MATEJ JORDAN

simulira del platna, ki ga pri izvorni sliki pusti vidnega (juto oz. vrečevino) in tako še dodatno poudari, da ostaja pri

istih gabaritih, kot je izvirnik oziroma „metaslika“.
| MATIC SKUŠEK

TOMISLAV BUNTAK POTOVANJE JUNAŠTVA

Tomislav Buntak je hrvaški predstavnik že nekoliko v ozadje odrinjenih likovnih žanrov fantastičnega realizma in simbolizma. V umetniškem izrazu Tomislava Buntaka, diplomanta zagrebškega ALU-ja in kasneje profesorja na katedri za risanje, je že na prvi pogled očitna krščanska simbolika. Ne glede na Buntakovo liturgično tematiko njegovo ustvarjanje vseskozi s seboj nosi močan čutni tok, ki ne zgreši več svojih ciljev. Ateist, ki ne pozna biblične vsebine ali pomena, tukaj naleti na objekte, ki so v realnosti neprimerni, in poskuša čim hitreje preiti k drugim, tujim objektom, ki omogočajo realno seksualno interpretacijo. Tukaj se predvsem naslanjam na primer golega dečka kot nepričakovane reinkarnacije Jezusa, Božjega sina, lebdečega nad breznom bogokletja.

Po trditvah kustosa razstave Branka Franceschija je gradivo razstave Potovanje junaštva v veliki meri prevzeto iz razstave Romarji – Vizije mističnih potovanj, ki se je zgodila leta 2008 v Umetniškem paviljonu v

TOMISLAV BUNTAK | FOTO: MATEJ JORDAN

Zagrebu. Odločitev avtorja, da svoje poslikave zidov razstavnih prostorov s fluorescenčnimi barvami, ki končno intenziteto pridobijo šele pod UV-lučmi, razstavi ravno tako v danes sicer desakraliziranem prostoru, nekoč pa samostanski cerkvi, se nam zdi logična in rahlo predvidljiva. Tako nam je su-

gerirana zamisel o Buntaku kot ustvarjalcu fresk. Razstava v Kostanjevici iz razloga varovanja kulturne dediščine ni v celoti izvedena na samih zidovih, temveč je avtor monumentalne risbe prenesel na papir, ki se popolnoma prilagaja gabaritom prostora. Buntak verjame v umetnost kot este-

tiko in mističnost, poskuša jo zopet privzdigniti na nekdanjo višino in ga iz tega razloga družbena angažiranost ne zanima. Sam si želim, da bi nekje v prihodnosti srečal družbenokritičnega UV-Buntaka.

| MATIC SKUŠEK

JASMINA NEDANOVSKI MOJA ZGODBA

Moja zgodba, debitantska razstava Jasmine Nedanovski, je mešanica stilov, tehnik, motivov ... Kot bi avtorica nakopičila vse dosedanje delo v eno postavitev in s tem hotela zaključiti neko obdobje svojega ustvarjanja. Jasmina Nedanovski črpa motiviko v svoji neposredni okolici, v stvareh, ki jo bolj dopolnjujejo, kot pa dražijo. V risbah iz „skicirke“ je opaziti čisti užitek. Avtorica se prepušča neposrednosti in sproščenosti, ki jo lahko dosežeš preko mantre neobremenjenega vlečenja pisala po papirju. Risbe nato prenaša v grafiko, pri kateri pa se žal občuti, da se je del te nedolžne sproščenosti izgubil.

Za obiskovalca je zanimiva štampiljka z motivom kave. Jasmina Nedanovski je v tem primeru našla krasen interaktivni pripomoček, ki na preprost način prikaže čar grafičnega odtiskovanja, sam postopek pa je marketinško opremila s sloganom: „Do you like coffee too? So stamp this symbol!“ (Imaš tudi ti rad kavo? Odtisni torej ta simbol! Op. ur.)

Naracija njenih lesorezov je zopet dokaj preprosta, vendar čistost trpi, ker tehnika tega ne dopušča. Pri motivih nog in babice se avtorica poskuša znebiti velikih, čistih ploskev, kar na trenutke deluje zmedeno. Njeno lahкотnost in hedonizem, ki ju zaznamo na prvi pogled, kar naenkrat zamenjata zaskrbljenost in nekakšna morbidnost. Želimo si, da je Jasmina Nedanovski s to razstavo pustila to obdobje za sabo in da ko se srečamo na naslednji, naletimo na nekaj svežega.

| MATIC SKUŠEK

JASMINA NEDANOVSKI | FOTO: MATEJ JORDAN

STAVBNA DEDIŠČINA KOSTANJEVICE NA KRKI MED VČERAJ IN JUTRI

Mogoče je umirjeni tok reke Krke, ki obliva starodavno naselje, umeščeno na njenem otoku, tisti, ki daje celotnemu prostoru Kostanjevice na Krki pridih otožnosti in zasanjanosti. Staro mestno jedro Kostanjevice je do danes ohranilo strukturo poselitve, ki mu daje mestni značaj. Naselje je tudi zanimiv preplet mestnih in podeželskih elementov, kar mu daje svojevrsten šarm. Številne obiskovalce, ki prihajajo v ta kulturni spomenik, zanima tako umetnost, ki je v Kostanjevici dobila svoj dom, kakor tudi videz samega naselja.

Z razstavo, ki bo v Galeriji Božidar Jakac - Lamutov likovni salon na ogled med 13. julijem in 23. septembrom 2012, bomo spoznavali mestno naselbino nekoč in danes skozi arhivsko in fotografsko gradivo; to nam bo zgodbe Kostanjevice na Krki in njenih ljudi pripovedovalo skozi poglede v stavbno dediščino kulturnega spomenika. Z razstavo opozarjamo na krhkost stavb v celoti in na dragocečnosti posameznih stavbnih členov, ki delajo to naselje tako posebno, da si je zaslužilo status kulturnega spo-

POGLED NA KOSTANJEVICO NA KRKI IZ SMERI GORJANCEV | FOTOTEKA: GBJ

menika in bi zato moralo biti deležno posebne skrbi pri ohranjanju svojega stavbnega fonda. Koliko je res tako, pa bo skušala odgovoriti tudi razstava.

Vljudno vabljeni na razstavo ter spremljevalna predavanja in delavnice v Lamutov likovni salon!

| HELENA ROŽMAN

PROJEKT: IN KO SE VRNEŠ, POVEJ

Projekt z naslovom In ko se vrneš, povej je bil prvič javno predstavljen v Kostanjevici na Krki. O njem ste lahko brali v Kostanjeviških novicah, Dolenjskem listu, Mladini, v Reviji slovenske vojske, Misterijih, Nedelu in drugod, ogledali pa ste si lahko tudi prispevek v večerni informativni oddaji Odmevi na Televiziji Slovenija.

Koledar ptic selivk je postal način za opozarjanje na problematiko Sudana, hkrati pa tudi sredstvo za zbiranje donacij v pomoč sudanskim prebivalcem v stiski. Do sedaj se je s prispevki od koledarjev v humanitarni ustanovi H.O.P.E. zbralo že več kot 7000 evrov. Največji delež pa ste prispevali prav Kostanjevčani! Kamere, ki jih s pomočjo donacij kupijo in pošljejo na vojna območja v Sudanu, so tam zasejale preplah med tistimi, ki brezobzirno teptajo ljudstvo in nad njim izvajajo genocid. Pri tako okrutnih dejanjih namreč nihče ne želi biti posnet.

Tako je pobojev in posilstev s pomočjo tega videonadzora vedno manj. Tomo Križnar in Klemen Mihelič sta pred kratkim zopet odšla v Sudan z novo pošiljko mini kamer. Nove kamere, uvožene s Kitajske, so tokrat še manjše, velike nekako za polovico palca na roki. Ženske in dekleta jih bodo tako še lažje skrile.

Koledar pa je bil predstavljen tudi v Ljubljani. V Kavarni Union se mi je poleg Toma Križnarja, Klemna Miheliča in Boštjana Videmška pridružil tudi Suleiman Jammous, koordinator humanitarne pomoči znotraj uporniške darfurske skupine JEM, spoštovani puščavski modrec, navajen trdega življenja v enem najbolj surovih naravnih okolij na Zemlji. Prepoznal je vse ptice s koledarja, saj si jih delimo. Naše ptice, njihove ptice, ene in iste, so spet nazaj in imajo obilo opravka s skrbjo za mladiče, novo generacijo, ki bo pred zimo spet poletela, da preživi, nazaj proti Sudanu.

Boštjan Videmšek, novinar s kriznih žarišč, je v uvodnem delu intervjuja Vojna med Ameriko in Kitajsko se bo začela v južnem Sudanu, Suleimana Jammousa opisal takole:

„Suleiman Jammous se je rodil v severnem Darfurju, na kartumski politehnični univerzi pa je končal študij tehnologije papirja. Politično je aktiven vse od študentskih let. Nekaj časa je bil poslovnež; delal in živel je v Egiptu in Savdski Arabiji. Po vrnitvi v Sudan je skupaj s somišljeniki leta 2000 izdal Črno knjigo (Black Book), v kateri je natančno predstavljena in dokumentirana arabizacija Sudana in marginalizacija domorodnih afriških plemen po vsej državi. Baširjev režim, ki je bil nanj pozoren že prej, ga je med letoma 2000 in 2003 štirikrat zaprl. Ko so ga izpustili na prostost, se je v severnem Darfurju pridružil novoustanovljeni Sudanski osvobodilni vojski (Sudan Liberation Army). Ta, tedaj še enotna, je

ravno v tistem času skupaj s še nekaterimi darfurskimi upornišskimi skupinami začejala prvi zares organizirani upor proti genocidni politiki Kartuma.

Jammous nikoli ni prijel za orožje ali si nadel vojaške uniforme. Njegov boj je skrb za stotisoče preganjanih, posiljenih, ranjenih, razžaljenih in razseljenih prebivalcev Darfurja, žrtve genocidne politike Darfurja, klimatskih sprememb in impotentne mednarodne skupnosti. Elegantni gospod je ves ta čas pomagal tudi mednarodnim humanitarnim organizacijam in številnim novinarjem, ki so jim sudanske oblasti onemogočile dostop do krvavečega Darfurja. Suleiman Jammous in njegovi možje so vedno storili prav vse, kar je bilo v njihovi moči, da so tako humanitarni delavci kakor novinarji varno delali in potovali po delih Darfurja, ki jih nadzirajo uporniki.“

Suleiman Jammous nam je v svojem govoru v Kavarni Union opisal razmere v svoji državi, kjer vlada vsakodnevno napada svoje ljudstvo z bojnimi letali, uničuje in zastruplja vodne vire, polja, živino ter izvaja posilstva nad nedolžnimi ženskami in dekleti. Mednarodna skupnost si zatiska oči in tako sudansko diktatorju Omarju al Bashirju daje zeleno luč za izvajanje genocida.

Risbe ptic s koledarja pa so za nekaj časa našle svoj prostor na zidovih Ministrstva za obrambo Republike Slovenije. Razstavo je na Gregorjevo, 12. marca, odprl državni sekretar Peter Stavanja. V govoru je dejal, da tudi s pomočjo te razstave ministrstvo vse bolj postaja prostor, ki ni namenjen samo skrbi za nacionalno varnost in obrambo, temveč tudi kulturi, umetnosti in humanitarnosti. Pri postavitvi razstave je kot kustos sodeloval dr. Andrej Smrekar, ki je zbranim ponosno dejal, da prihaja iz najlepšega kraja pod soncem, Kostanjevice na Krki, ki je to ne samo zaradi naravnih lepot, ampak predvsem zaradi njenih kulturno dejavnih mladih prebivalcev. V spremnem besedilu je zapisal:

„Pred nami je svojevrsten odgovor na enega najtežjih in najbolj črnih grehov današnjega časa, problemov, ki zadevajo zahodno civilizacijo in vsakega posameznika posebej. Najsi še tako tiščimo glavo v pesek, nas bo preganjal do konca naših dni in ne vemo, ali je kaj dosti upanja, da nas ne bo tudi do konca naše civilizacije. Reči ne genocidu in brezobzirnemu teptanju človekovih pravic je naša človeška dolžnost in prav tako je

naša dolžnost, da ne ostanemo pasivni ob krutih usodah posameznikov in skupnosti, ki imajo to smolo, da so daleč od nas. To dolžnost bi morali občutiti še toliko bolj, ker smo bili priča podobnim zločinom v svoji neposredni bližini nedavno tega in smo imeli zgodovinsko srečo, da se vse to ni zgodilo tudi nam samim. Tako je zagotovo čutil pokojni predsednik Janez Drnovšek, ki je na pobudo Toma Križnarja kot eden prvih svetovno javnost opozoril na vsake obsojdo vredno dogajanje v Darfurju.

Janja Baznik se je odzvala na klic izsušene, izstradane in s krvjo prepojene dežele, ko je Tomo Križnar našel svoj izvorni J'accuse s pomočjo instantnih kamer. Poiskala je domiselno vez naše z nesrečno deželo. Ptice selivke so ne samo neme priče dogajanja v Darfurju, z narovarstvenikom Andrejem Hudoklinom sta našla vrsto pretresljivih vzporednic med usodama ogroženih ptic in afriških ljudstev. To snov sta oblikovala v lirično metaforo humanitarnega prizadevanja in hkrati v akcijo, ki naj z iztržkom od koledarja pomaga nakupiti sredstva za dokumentiranje zločinov v deželi, od katere se zdi, da so se vse oči svetovne javnosti obrnile stran. Podobe nam prinašajo lepoto bitij, ki smo jim vedno zavidali svobodo, njihove ornitološke predstavitve pa nas soočajo z njihovo trpko usodo. Doživljamo jih kot skupnost in kot individualna bitja. To pa je sporočilo, ki kot lirična metafora prihaja iz srca Afrike o trpljenju dežele in njenih ljudi.

Vprašali se boste, zakaj risati ptice, ko pa jih vendar lahko fotografiramo. Koledar, in razstava nam skuša to predstaviti, je nastal na osnovi disciplinirane klasične risbe z grafitom, barvni žar pa je risbam dala nato digitalna animacija. Risba je

najkasneje ob koncu petnajstega stoletja z Leonardovim delom, zagotovo pa z njegovo avtoriteto, postala spoznavno sredstvo. Narisati pomeni razumeti. Risanje je proces, ki se odvija v času, je sredstvo, ki omogoča nadgrajevanje in izpopolnjevanje, predvsem pa je neposredna vez med zunanjim svetom in njegovo podobo v človekovi zavesti. Janjine risbe ptic so svojevrsten dokument kontemplacije – ne pojavnega sveta in njegovih oblik, kot je veljalo v renesansi, temveč razumevanja človeškega ravnanja in oblikovanja etičnega razmerja do le tega. Kot proces v svojem nastajanju in kot drobne umetnine, ki naj podoben proces sprožijo v gledalcu, nam omogočajo dojetje Janjine metafore človekovega prizadevanja, da življenju pustimo živeti. Naslov, verz iz ganljivo otožne Mojčine pesmi, pa nas opomni, da ni dovolj razumeti, treba je tudi ukrepati.

Še posebej pozdravljam priložnost, ki jo razstavi in njenemu sporočilu daje Ministrstvo za obrambo Republike Slovenije. Njegovi prostori niso nevtralna bela kocka, v kateri se je naselila umetnost. Sprejetje sporočila razstave pod svojo streho je neke vrste izjava, ki potrjuje, da je naša država z vsemi svojimi institucijami zavezana najvišjim humanističnim vrednotam, vključno z dejstvom, da za zločine proti človeštvu ni nobenega opravičila.“

Razstava je na Ministrstvu za obrambo še vedno odprta. Tudi projekt, po poteh katerega smo se sprehodili, še ni zaključen. Njegov konec bo pomenil konec vojne v Sudanu, konec zločinov nad nedolžnimi, konec strahu otrok pred negotovim jutri.

| JANJA BAZNIK

| FOTO: DAMJANA GRUBAR

MARIJA (MICKA) GJUREKOVIČ,

ROJENA JEREB, V LETOVANSKEM VRHU NA HRVAŠKEM

1. decembra 1918 smo Slovenci po stoletjih sobivanja z različnimi narodi Srednje Evrope zaključili zgodbo v Avstro-Ogrski monarhiji in se z južnoslovanskimi brati na Balkanskem polotoku združili v skupno državo. Ljubezem, ki je bila obojestranska, pa je v prihajajočih mesecih skupnega življenja in spoznanju, da gre to močno čustvo tudi skozi želodec, kaj hitro bledele. Slovenci smo v novi državi, glede na površino in število prebivalcev, postali najmočnejše gospodarstvo, kar pa nam v političnem smislu ni prav nič pomagalo. Obljube in sladke besede, predvsem beograjskih dvornih politikov, so se v letih po združitvi zgubljale kar nekam v prazno. Ustavna kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev s kraljem Aleksandrom Karadjordjevičem, zediniteljem, na čelu se je otepala gospodarskih, političnih, nacionalnih in mnogih drugih težav. Nerešene so se kopičile in kulminirale 20. junija 1928, ko je poslanec centralistično usmerjene Narodne radikalne stranke Puniša Račić v skupščini streljal na skupino hrvaških poslancev, dva ubil, tretji, ki je meseca avgusta podlegel ranam, pa je bil tudi predsednik Hrvatske seljačke stranke Stjepan Radić. Nestabilnost v državi je 6. januarja 1929 prekinil kralj Aleksander, ki je razveljavil ustavo, razpustil parlament in prevzel oblast sam. Oktobra istega leta je bila država preimenovana v Kraljevino Jugoslavijo. Trideseta leta dvajsetega stoletja so bila za državljane takratne Jugoslavije, tudi zavoljo svetovne gospodarske krize, precej težka. Svojo življenjsko zgodbo, ki se je začela v nič kaj prijaznih časih po prvi svetovni vojni, ki so pahnili nje-no družino v neki drugi svet, mi je pripovedovala Marija (Micka) Jereb, poročena Gjurekovič, s Prekope.

Ate Janez Jereb, rojen leta 1894, je na gozdni upravi, ki je bila v nekdanjem kostanjeviškem kloštru,

DRUŽINA JEREB POD BRAJDO V LETOVANSKEM VRHU, LETA 1929. Z LEVE PROTI DESNI: BRAT IVAN, ATE JANEZ, SESTRA MILKA, MAMA MARIJA IN BRAT SILVI. MED MAMO IN ATETOM STOJI DVELETNA MARIJA. | FOTO: IZ DRUŽINSKEGA ARHIVA

decembra 1914 opravil lovsko-gozdarski izpit in s potrdilom, ki ga je izdalo cesarsko kraljevo okrajno glavarstvo v Krškem, 18. decembra 1914 postal lovsko-gozdarski čuvaj. Kako je živel med prvo svetovno vojno, mi ni znano, vem pa, da je spoznal svojo mamo že kmalu po začetku vojne, ko se jima je leta 1916 rodila hčerka Milka. Poročila sta se takoj po veliki svetovni moriji, leta 1919, že v novi državi, Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev. Mama, Marija Jordan (Pajerjeva) z Malenc, ki je bila leto mlajša od ateta, se je izučila za šiviljo. Mlada družina je leta 1920 dobila novega člana Ivana, tri leta kasneje pa še Silvija. V borbi za preživetje je ate iskal vsakršno priložnost za zaslužek. Ker pa v našem, predvsem agrarnem okolju služb ni bilo, sta z mamo pogledovala tudi v druge, bolj oddaljene kraje takratne države.

Ate, ki je bil lovec z dušo in s telesom, si je prizadeval, da bi dobil delo lovskega čuvaja, kar mu je po nekaj letih tudi uspelo. Štiričlanska družina se je tako leta 1925 preselila v odročne Vukomeričke Gorice nad reko Kolpo med Zagrebom in

Siskom, kjer se je 30. januarja 1927 povečala še za mojo malenkost. Štiri leta kasneje se je rodil še brat Jože. Najstarejša sestra, Milka, je ostala pri babici na Malencah. Živelimo v majhni leseni, vrhhlevni viničarski hiši v Letovanskem vrhu, odmaknjeni od sveta, sredi sadovnjakov in vinogradov. Tudi prvi in edini sosede so bili daleč stran, vsaj meni, ki sem bila majhna, se je tako zdelo. Drugače pa se nismo družili z nikom, živeli smo zelo osamljeno življenje. V takem okolju se tudi starša nista počutila najbolje. Še posebej ate, ki je bil doma precej dejaven, igral pri kostanjeviški godbi in se na splošno rad družil z ljudmi, je vse to v novem okolju pogrešal. Letovanski vrh je ostal naš dom do leta 1932, ko smo se preselili v Ivanič Grad, kjer je dobil delo lovskega čuvaja v hrvaškem lovskem društvu. Najeli smo precej veliko hišo z vrtom na obrobju mesta. Mama je doma gospodinjala, vzgajala nas otroke, šivala, pletla ter skrbela za vrt in dober pridelek. Tudi ate je bil s službo v novem okolju kar zadovoljen, z ljudmi pa ne. Za delo je prejemal okoli 1.000 do 1.200 dinarjev plače, kar je bil za

UČENKE IN UČENCI 1. IN 2. RAZREDA OSNOVNE ŠOLE IVANIĆ GRAD Z RAZREDNIČARKO ŠTEFANILJO OMERZU V ŠOLSLEM LETU 1933/34. VZORCI NA OBLEKAH DEKLIC SO NASTAJALI PRI URAH ROČNEGA DELA. | FOTO: IZ DRUŽINSKEGA ARHIVA

tiste čase kar dober denar. Posebej so mu plačali še streljavino za ustreljene roparice. Največji strošek, ki je znašal 300 dinarjev, je bil najem hiše, s preostankom pa smo kar dobro živeli.

Ivanić Grad je bilo naselje ob reki Lonji, nekaj manj kot štirideset kilometrov oddaljeno od Zagreba, ob glavni cesti proti Beogradu. V letih našega bivanja je štelo približno 10.000 prebivalcev, ki so bili na svojo meščanskost zelo ponosni ter se temu primerno tudi vedli. Železnica in cesta sta jih povezovali s svetom, imeli so osnovno in meščansko šolo, zdravnika, lekarno, katoliško in pravoslavno cerkev in še druge ustanove, ki naselje naredijo mesto.

In v to „purgersko“ idilo ti pridejo potem neki Slovenci, pa še z Letovanskega vrha povrhu ... V dveh letih bivanja v mestu nas niso niti približno sprejeli za svoje.

V Ivaniću Gradu sem začela svoja pota učenosti pri Štefaniji Omerzu, ki mi je bila kot razredničarka precej nenaklonjena. To, da sem bila v razredu najboljša učenka, za mojo učiteljico ni kaj prida pomenilo. Vse učence je klicala po imenu, jaz pa sem bila zanjo vedno samo Jereb in tudi ob izrečenem priimku je zavel v razredu nekakšen čuden hlad. Večino prvošolcev je večkrat pestovala, jih tolažila, zame pa ni nikoli

naša tople besede. Ker smo stanovali blizu šole, sem včasih prišla k pouku malo prej. Toda praviloma sem se kar hitro pobrala nazaj k mami in do zadnje minute pred zvonjenjem počakala doma. Sošolci so v meni vseskozi zbujali občutek, da sem tujka. Največkrat so me naslavljali kar kot brezimeno Slovenko. Bile so sicer izjeme, toda redke. V Ivaniću Gradu smo se družili z dvema slovenskima družinama, ki sta, tako kot naša, poiskali življenjsko priložnost na Hrvaškem. Za ene, ki so izhajali iz Ribnice, se spominjam, da so se ukvarjali z izdelovanjem suhe robe. Imeli so tudi otroke, s katerimi sem se večkrat srečevala in jih obiskovala.

Sem pa komaj čakala na počitnice, ki sem jih z brati preživljala pri Pajerjevih na Malencah in se s čolnom čez Krko večkrat odpravila k staremu očetu na Prekopo. Radi smo prihajali, zaradi stare mame, ki je bila enkratna ženska, dveh tet, ki sta nas razvajali, Frlugatovih (Zagorčevih) vrstnikov na Prekopi in Miklavčičevih na Malencah, starega očeta in vseh sosedov, ki so bili do nas zelo prijazni. V mesecu in nekaj dneh se je bilo očitno treba napolniti z ljubeznijo, ki je je na hrvaškem primanjkovalo. Doma se nisem nikoli dolgočasila. Dan vrnitve je bil za nas tudi dan potrnosti.

Po dveh letih se je naša družina preselila v štiri kilometre oddaljen Kloštar Ivanić. Spet smo živeli v bolj kmečkem okolju med vinogradi in sadovnjaki, prebivalce pa sta preživljala tudi poljedelstvo in živinoreja. V Ivaniću Kloštru smo imeli ob hiši tudi manjši hlev, v njem kravo in nekaj kokoši, ter lep kos zemlje, kjer smo pridelali vse za svoje gospodinjstvo.

Miselnost ljudi je bila popolnoma drugačna. Bili so bolj preprosti in dostopni, željni komunikacije in veliko manj naduti. V tretjem razredu me je učil zelo prijazen učitelj Ivan Lalič, v četrtem pa ravnatelj tamkajšnje štirirazrednice, ki je bil zelo dober človek. Pri njiju sem bila deležna vzpodbud in bila enakopravna drugim sošolcem. V tretjem razredu sem na koncu šolskega leta dobila pohvalo z naslednjo vsebino:

„Pohvalnica Jereb Miciki, najboljšoj učenici 3. razreda za odlično ponašanje i osobitu marljivost, u Kloštar Ivaniću 28. lipnja [junija] 1936, Ivan Lalič, učitelj.“ Tudi vzdušje v razredu je bilo bolj prijetno, s sošolci sem se prav dobro razumela.

Se je pa v Ivaniću Kloštru zgodilo nekaj, kar je ateta prepričalo, da nas je poslal domov v Slovenijo. V bližini našega doma na Hrvaškem je bilo sejmišče, kjer so bili občasni sejmi. Nekega novembrskega večera je nekdo potrkal na vrata in ateta prosil, ali lahko nekaj ljudi, ki so bili ves dan na sejmu, pri nas prespi. Ker za prišleke v hiši ni bilo dovolj prostora, jim je ponudil prenočišče na slami v bližnjem gospodarskem poslopju, telica, ki so jo imeli s seboj, pa naj bi prenočila v hlevu. Vsi veseli so se muzali okoli njega in ga s sladkimi besedami premamili, da jih je spustil v hišo. Mama jim je ponudila stole, da so se v toplem prostoru pogreli in odpočili. Tako smo nemo sedeli, mi v kuhinji, ate s svojim lovskim pomočnikom pa za mizo v dnevnem prostoru, kjer sta vestno izpolnjevala lovski dnevnik. Kar naenkrat pa dva od tujcev plane ta pokonci, eden z bajonetom na ateta, drugi pa na njegovega pomočnika s pištolo. Nikoli ne bom pozabila, kako je prvi ukazal: „Ruke u vis!“ (Roke v zrak!), drugi pa nas je začel tolažiti, da se nam ne bo nič hudega zgodilo („Ništa vam se vam neće dogoditi“), če bomo mirni. In tako je res bilo. Kljub temu pa smo otroci začeli jokati, kar je naše neprijazne

goste še posebej ujezilo. Dva od njih sta šla po hiši, snela tri atetove puške, iskala še naprej in našla revolver. Vse skupaj so spakirali in z živino vred zginili v noč v smeri okrajnega mesta Čazme. Ate pa si je za pas zataknil drugi revolver, ki ga roparji niso našli, zajahal kolo in se odpravil na žandarmerijsko postajo prijaviti neljubo dejanje. Mama in otroci smo ga prosili in rotili, naj ne hodi, da ga ne bodo kje pričakali in ubili. On pa, pogumen in trmast, kot je bil, se ni dal prepričati.

Ob tej zgodbi se mi večkrat pojavi njegov lik. Bil je preklemano trmast in vztrajen človek, ki mu je bilo zelo težko karkoli skriti. Po mojem bi moral biti kakšen kriminalist. Otroci smo ga večkrat preizkušali, pa smo kaj hitro odnehali, ali pa nas je on tega odvadil. Res je bil avtoriteta. Nosil je brado ter bil strah in trepet divjih lovcev, ki jih je po teh krajih kar mrgolelo. Pa tudi drugače so bili domačini precej vroče krvi, ki je kaj hitro zavrela in zasenčila razum. Spominjam se volitev v takratni jugoslovanski parlament. Med kandidati za poslanca sta bila tudi Bogoljub Jevtič, predstavnik projugoslovansko usmerjene Jugoslovanske radikalne zajednice, in Vladko Maček, zastopnik Hrvatske seljačke stranke, ki je v svojih vrstah združevala večino Hrvatov in zahtevala avtonomijo hrvaških dežel znotraj takratne kraljevine. V šoli so me sošolci spraševali, koga je oče volil. Strankarstvo je bilo izredno močno, šlo je na nož. Tam so se šli volitve zares, tam je gorelo, če nisi volil pravega človeka. Veliko je bilo tudi telesnih obračunavanj, ki so se neredko končala tudi s smrtnimi izidi. Evforija z močnim nacionalnim nabojem je bilo tudi romanje k čudežni Materi Božji, v Marijo Bistrico, ki je bila že od nekdanjega zbirališča hrvaških rodoljubov. Velikansko število ljudi na vozovih, okrašenih s hrvaškimi zastavami in z drugimi nacionalnimi obeležji, je spominjalo na taborško gibanje Slovencev v šestdesetih letih devetnajstega stoletja.

Ni pa bil edini vzrok za selitev domov prej omenjeni dogodek. V nas je bil namreč še zelo živ spomin na uboj lovca Borovnika iz Borovelj pol leta prej. Iz svetovno znanega koroškega puškarskega središča Borovlje so se v te kraje preselili tri bratje Borovnik. Dva od njiju sta imela trgovino z lovsko opremo v Zagrebu, vsi

trije pa so bili člani lovske družine v Ivanič Kloštru. Ko so neke nedelje po uspešnem lovu sedeli z veselo družino v gostilni, je iznenada počil strel in eden bratov je smrtno ranjen obležal v krvi. Zločinec, ki je skozi okno streljal nanj, je planil v prostor, snel z gostilniškega obešalnika puško in z dragocenim orožjem izginil neznan kam.

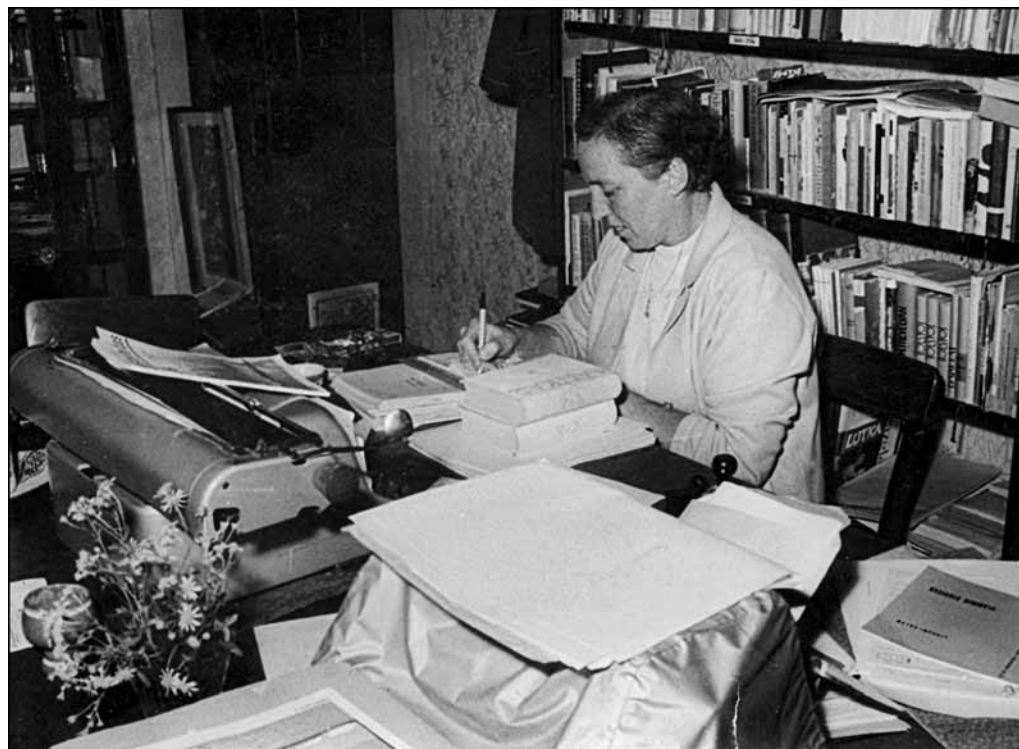
Ate, ki je dobro vedel, da je za našo družino najbolj varno, če odidemo, je naročil kamion, na katerega smo naložili vse premoženje, skupaj s kravo, in marca 1937 zapustili Hrvaško. Sam pa je ostal, ker mu je bilo popolnoma jasno, da v kriznih časih doma dela zanj ne bo.

Po dveh letih, ko je le nekako našel službo na Gorenjskem, je leta 1939 za vse večne čase zapustil tiste kraje.

Po selitvi na atetov dom k staremu očetu na Prekopo smo se prav dobro počutili in v takem vzdušju se je leta 1938 rodila še najmlajša sestra Mira. Sama pa sem že po nekaj dneh, aprila 1937 začela obiskovati domačo šolo v Kostanjevici na Krki. Spominjam se, da mi je bila razredničarka gospodična Lešnjakova, ki je nekoga nadomeščala in je ostala na šoli samo leto dni. V petem razredu pa sem imela kar srečo, saj je moj

razred poučevala gospa Liči Žlindra, paralelko pa precej bolj stroga Iva Mesec. Prehod iz hrvaške v slovensko šolo je bil kar prijazen, tudi učnih težav ni bilo, saj sem prišla domov z dobro učno podlago. V Ivanič Gradu smo šolo obiskovali vsak dan, vključno s soboto, od 8.00 do 12.00, imeli uro časa za kosilo in pouk nadaljevali ob 13.00 do 15.00. V zimskem času pa smo prihajali v šolo in odhajali domov uro kasneje. Osnovnošolsko obveznost v Kostanjevici sem zaključila med okupacijo leta 1941 in prejela spričevalo v italijanskem jeziku. Tudi doma sem bila vsa leta šolanja odlična učenka.

Ate se je s Hrvaške vrnil leta 1939, ko so se v Evropi napovedovale velike spremembe. Že marca 1938 je Hitlerjeva Nemčija priključila Avstrijo in s tem začela uresničevati zamisli o tretjem cesarstvu (Drittes Reich), kjer naj bi živeli vsi Nemci. Pol leta kasneje Velika Britanija in Francija zaradi strahu in nepripravljenosti na novo vojno z Italijo in Nemčijo podpišeta Münchenski sporazum in žrtvujeta Češko-Slovaško republiko, ki v naslednjih mesecih kot država neha obstajati. Avgusta meseca 1939 znotraj Kraljevine Jugoslavije nastane avtonomna Banovina Hrvaška, ki združi vse v državi živeče Hrvate.

MARIJA GJUREKOVIČ V ŠOLSKI PISARNI, LETA 1968. KER SO OD TOD POŠILJALI TUDI VABILA ZA RAZLIČNE KRAJEVNE PRIREDITVE, SE JE NA MIZI VEČKRAT ZNAŠLA PRAVA GORA PAPIRJEV.

| FOTO: **IZ DRUŽINSKEGA ARHIVA**

Zahteve po avtonomiji Slovenije so postavljali tudi slovenski politiki, ki pa se jim želja ni uresničila. V Evropi vladata strah in tesnoba, ki se pokažeta kot upravičena, saj nemška vojska v začetku novega šolskega leta 1939/1940 vkoraka na Poljsko. Mi pa smo bili navkljub vsemu veseli, da je ate prišel domov, ostal z nami nekaj dni in se odpravil na Gorenjsko, kjer je dobil službo lovskega čuvaja pri lastniku prve ljubljanske veletrgovine Centromer-
kur, gospodu Urbancu. Služboval je v Dobu pri Domžalah, kjer je imel omenjeni gospod zasebno lovišče s pristavo. V novem okolju se je počutil res odlično in bil tudi z delovnimi razmerami in s plačilom zelo zadovoljen. Stanoval je v lovski koči na Gorjuši, kjer sem bila v šolskem letu 1940/1941 na počitnicah. Imeli so zaposlenega vrtnarja, ki je skrbel za čudovit park, na robu katerega je bil nameščen vrtni paviljon. Za prehrano in strežbo so skrbeli kuhar in strežno osebje, za vzgojo otrok guvernanta. Otroci so imeli vse vrste igrač, res noblesa, ki je nisem bila vajena. Moje in naše veselje pa ni trajalo dolgo, saj so Nemci 6. aprila 1941 vdrl v Jugoslavijo. Odpor naše vojske proti močnejšim zavojevalcem ni trajal dolgo in po dvanajstih dneh naši oblastniki 17.

aprila podpišejo kapitulacijo ter se umaknejo v varno zavetje Velike Britanije. Tudi ate, ki je v prvih dneh vojne prišel domov, se je kaj kmalu umaknil h gostilničarju Kalinu v Bregano, na mejo nemškega rajha in Nezavisne države Hrvatske. Ta gostilničar ga je povabil k sebi in mu rekel: „Star si glih prov, da te bojo hoteli eni al’ pa drugi. Zakaj bi nosil glavo naprodaj, doma te potrebujejo in žena in otroci. Pridi k meni, delal boš v vinogradih, ki jih imam na slovenski strani.“ Tako je tudi storil in vojno preživel brez večjih pretresov ter se leta 1944, ko ni bilo več mobilizacije, vrnil domov. Kljub temu da nismo niti dobro vedeli, kje je, smo bili vseskozi prepričani, da se mu ne more nič zgoditi. Kalin je imel ateta rad tudi zato, ker je bil delaven, redoljuben in pošten. Njegov zaslužek v hrvaških kunah pa itak ni bil skoraj nič vreden, tako da smo se morali v letih vojne preživljati kar sami. Obdelovali smo zemljo, hodili na tabrh in se s solidarnostjo sorodnikov prebijali skozi težke čase. Vojno smo preživljali tako kot drugi, v pomanjkanju in strahu za svoja življenja ter upanju, da bo te more kmalu konec. Vladala je huda lakota, ki mi bo do konca življenja ostala v slabem spominu. Po cel teden smo jedli samo solato in mleko, še kruha

ni bilo v hiši. Še hujše pa je bilo, da je tako stanje trajalo in trajalo, zdelo se mi je, v nedogled. Spominjam se, da je mama prinesla, ne vem od kod, dva snopa ječmena, ga posušila, dala v mlin in iz moke spekla kruh. Še danes čutim v ustih okus po tej sladki dobroti.

Med italijansko okupacijo nismo živeli v pomanjkanju, če že ni bilo svobode, vsaj lačni nismo bili. Po dobrih dveh letih, ki smo jih v glavnem preživeli ob makaronih, smo po odhodu Italijanov in prihodu Nemcev hrano dobivali na karte.

Naši družini je vojna povzročila veliko gorja. Leta 1942 nam je vzela enega, naslednje leto pa še drugega brata. Fanta v najlepših letih, da bi gore premikala, kot je večkrat izjavila mama, sta odšla in z njima tudi del nas. Po dolgih štirih letih smo utrujeni od čakanja le dočakali mir in zasijala je svoboda.

Avgusta 1945, ko je novonastala država dobila ime Demokratična federativna Jugoslavija, sem nastopila službo na Krajevnom ljudskem odboru Prekopa (KLO), ki je pomenil najnižji člen takratne ljudske oblasti. Največ funkcij lokalne samouprave so imeli okraji, iz katerih se je izvajal nadzor nižjih oblastnih organov, ki so bili brez avtonomnih pristojnosti. Izvrševali so zgolj sklepe nadrejenih iz okraja. Načelnik KLO-ja Prekopa, ki me je uvajal v delo, je bil Metod Beltram. Primo-rec, poročen na Prekopi, je bil šolan ekonomist, sposoben, razgledan in prijazen človek, ki se je tudi zelo odgovorno vedel. Star je bil nekaj manj kot 40 let, jaz pa rosno mlada osemnajstletnica, ki se je hitro učila in privajala v novem okolju. Ko je postavil prekopški KLO na noge, se je zaposlil kot glavni računovodja na Dolenjskem listu v Novem mestu. Res ga bom ohranila v lepem spominu.

Država je po nekaj mesecih dobila novo ime, Federativna ljudska republika Jugoslavija (FLRJ), sestavljena je bila iz šestih republik, ki so dobile znake državnosti, lastno vlado, ljudsko skupščino in zakonodajo.

V KLO Prekopa so bila vključena naselja Dobrava, Gornja in Dolnja Prekopa, Ostrog, Št. Jakob, Groblje, Gruča in Ledeča vas. Iz naštetih vasi so prihajali tudi odborniki. Delo je bilo precej odgovorno, sploh v težkih časih po vojni. V pisarni, ki je bila v Rebljevi hiši, smo opra-

FOTOGRAFIJA POSNETA V DOMAČEM VINOGRADU. Z LEVE MOŽ JOŽE, VNUKINJI MIRJAM IN NINA, MARIJA IN VNUKINJA INGRID, LETA 1994. ŠESTI DRUŽINSKI ČLAN JE BIL NEMŠKI PTIČAR CITO. | FOTO: IZ DRUŽINSKEGA ARHIVA

vljali raznovrstna dela. Pripravljali spiske gospodinjstev, ki so morala obvezno oddajati pridelek, delali razreze za zbiranje hrane za tiste, ki je niso imeli, delili semena ječmena in pšenice, modro galico za škropivo pa tudi živilske karte. Če je kdorkoli potreboval pomoč, se je obrnil na KLO ali celo na okraj Novo mesto, ki sta poskrbela, da so člani mladinskega aktiva prostovoljno priskočili na pomoč, največkrat starejšim in prebivalcem brez otrok, ki niso bili zmožni sami preživeti. Pogosto so pomagali na njivah, v vinogradih pa tudi na njihovih domovih. Tisti, ki so imeli delovno živino, so pomagali pri spravi sena in lesa iz gozda. In vse to je bilo treba zabeležiti in nastajali so sezname, sezname in sezname. Ker je bilo po vojni veliko pomanjkanje, je bila za vse kmete, ki so imeli preveč, uvedena obvezna oddaja hrane. Večkrat se je zgodilo, da so nekateri morali včasih dati, čeprav je za njih ostalo bore malo ali skoraj nič. Vse skupaj so nadzorovali odborniki z vasi. Ena od obveznosti pa je bilo tudi sodelovanje na delovnih akcijah. Sama sem bila šest tednov v delovni brigadi Borovnica, Preserje pod Krimom, kjer smo gradili obvoz za novo železniško progo, saj je bila prejšnja po zadnjem močnem zavezniškem bombardiranju leta 1944 skupaj z borovniškim viaduktom porušena. Znameniti 561 metrov dolgi in 38 metrov visoki borovniški viadukt, zgrajen leta 1856, je veljal v 19. stoletju za največji zidani most v Evropi. V prvih povojnih letih je bilo med ljudmi čutiti velik optimizem, solidarnost, požrtvovalnost in predanost, vse za boljši jutri.

KLO Prekopa je bil leta 1952 ukinjen. Vasi Dobrava, Dolnja in Gornja Prekopa so bile vključene v novonastali Mestni ljudski odbor Kostanjevica, preostala naselja nekdanjega KLO-ja pa v Krajevni ljudski odbor Šentjernej. Tudi sama sem bila predstavljena na novo delovno mesto v Mestni ljudski odbor Kostanjevica na Krki, ki je obstajal do leta 1959. Tega leta je iz okraja Krško nastala velika občina z istim imenom, v katero so bile vključene številne manjše, med njimi tudi naša. Zame je to pomenilo spremembo delovnega okolja. Z dekretom sem bila predstavljena na novo delovno mesto v obrat novomeškega Laboda, ki je imel prostore šivalnice v prvem nadstropju zdru-

žnega doma, zgrajenega leta 1953, od katerega je v manj kot šestdesetih letih ostal le kup ruševin. V pritličju so bili prostori likalnice, pakirnice in skladišča, pisarna, v kateri sem obračunavala plače, je bila desno od vhoda. Dvorana, namenjena kulturnim prireditvam, je bila za obiskovalce odprta takrat, ko se je kaj dogajalo. V začetku je bila v obratu zaposlena brigada šivilj, kar je pomenilo približno trideset žensk, po sedmih mesecih, kolikor sem jih preživela v kostanjeviškem Labodu, pa se je število povečalo na približno 130 delavk v treh brigadah. Za zaposlene se je uporabljalo ime brigadirka, kar je bil za socialistične čase, v katerih smo živeli, in kolektivizem, ki se je na vsakem koraku poudarjal, najbolj ustrezen izraz.

Delovni proces je vodila brigadirka, ki je za vsako šiviljo posebej dnevno vnašala podatke o opravljenem delu in na koncu meseca spisek opravljenih ur oddala meni, ki sem vse skupaj obračunala in pretvorila v plačo. Uprava podjetja je bila v Novem mestu. Ob odhodu me je zamenjala Majda Kuntarič, zaposlena v skladišču, ki mi je večkrat pomagala in s katero sva odlično sodelovali. Bila je zelo razgledana, sposobna in prizadevna.

Sama pa sem odšla za blagajničarko v samostojno trgovsko podjetje Otok. Uprava podjetja je bila v

prostorih Krajevnega in matičnega urada, v zgradbi današnje Občine Kostanjevica na Krki. Trgovsko podjetju, kjer sem delala do leta 1962, je imelo v svoji sestavi kar nekaj trgovin. Dve v Kostanjevici na Krki (prva je bila v stavbi, ki je bila predhodnica današnje pošte, druga pa nekdanja trgovina gospoda Rabuseta), trgovine v Podbočju in Šutni pri Podbočju, Črneči vasi in na Prekopi. Podjetje Otok, ki je bilo razpuščeno leta 1962, se je priključilo Trgovskemu podjetju Resa s sedežem v Krškem. Tudi država je leta 1963 z ustavo dobila novo ime: Socialistična federativna republika Jugoslavija, in s tem nazivom dočaka tudi svoj konec leta 1992.

Po koncu podjetja Otok, leta 1962, sem zasledila razpis za delo tajnice v Osnovni šoli Kostanjevica na Krki, izziv sprejela, dobila službo in ostala na tem delovnem mestu do leta 1973. Bilo je pestro in sila naporno, da bolj ne bi moglo biti. Vse, kar se je dogajalo v kraju, je imelo nekakšne korenine v šoli in se potem razraslo naokoli. To so bila leta ustanovitve Gorjupove galerije, grafičnega bienala jugoslovanskih otrok, v šoli je delovala šolska zadruga, v kraju je bilo dejavno gledališče, ki je po kakovosti presegalo lokalne okvire, v mestu so se srečevali likovni ustvarjalci na mednarodnih simpozijih Forma vive.

PETINOSEMDESETLETNA MARIJA GJUREKOVIČ DRŽI V ROKAH OBLEKO, KI JO JE Z VZORCI OPREMILA V PRVEM RAZREDU OSNOVNE ŠOLE V IVANIČ GRADU. | FOTO: JANEZ ZAKŠEK

Organizacija vsega dogajanja pa je bila v rokah Lada Smrekarja. Bil je bil garač, da mu ni bilo para, izredno sposoben človek in odličen organizator, ki si ni nikoli vzel časa zase. Za sabo je potegnil še nekaj posameznikov, ki so komaj čakali, da se je kaj novega zgodilo. Ko sem po končani službi odhajala domov, se je zanj začel popoldanski turnus, ki se je nemalokrat zavlekel pozno v noč. Naslednjega dne me je na mizi že čakalo delo, ki ga je bilo seveda treba opraviti v tekočem dnevu. Trmast in odločen, kot je bil, si je nakopal tudi sovražnike, ki so ga hoteli na vsak način onesposobiti, večkrat tudi z nizkimi udarci.

Spominjam se, da se je za predstavo Mladost pred sodiščem glavni igralec tako napil, da ni mogel igrati. Smrekar, ki je bil režiser, je odigral tudi njegovo vlogo in vse se je speljalo, kot je treba. Njegova žena Marija, učiteljica v osnovni šoli, pa je vsakodnevno kuhala in stregla ustvarjalce, ki so prihajali iz Ljubljane v Kostanjevico in stanovali pri njih. Teh pa ni bilo malo.

Med simpozijem smo doživljali različne zgodbe z zelo zanimivimi akterji. Spominjam se neke stiskaške judovske umetnice iz Izraela, ki je ves dan čakala Marjana Vidmarja, da bo prinesel iz Ljubljane mesečno plačilo za njeno delo, in se od neučakanosti ni mogla niti premakniti, kaj šele, da bi šla na delovišče. Popolnoma drugače pa se je odzval Tone Kralj, ki je ustvarjal na grajskem dvorišču. Ko sem prinesla denar, je zatopljen v svoje delo zamrmral:

„Kar na trske ga odložite,“ in, ne da bi trenil z očesom, dolbel naprej. Umetniki, ki so spali v razredih in jedli v restavraciji Pod Gorjanci, so se vsako jutro odpravili peš na delovišče v grad, kjer so jih večkrat obiskovali tudi domačini. V kraj so prinesli svežino in živahnost, z njimi je zavel drugačen veter.

Šolo sem z lepimi spomini zapustila leta 1973. Preprosto nisem več zmogla. Je pa tudi res, da se mi je pokazala lepa priložnost na Krajevnem in matičnem uradu Kostanjevica na Krki, kjer sem opravljala dela tajnice krajevne skupnosti in matičarke, za kar sem morala opraviti tudi poseben tečaj. Delo na Krajevnem uradu mi je bilo všeč, rada sem bila in delala z ljudmi. Večkrat se mi je dogodilo, da sem že takoj, ko je posame-

znik vstopil v prostor, vedela, po kaj je prišel. Na tem delovnem mestu sem zamenjala Miho Burjo. Takratni predsednik Krajevne skupnosti Kostanjevica je bil Ivan Abram z Dobrave, ki je ostal na tem položaju še en mandat, skupaj sva bila sedem let. Nasledil ga je Jože Černoša.

Po dobrih desetih letih, ki sem jih preživela kot tajnica Krajevnega in matičnega urada Kostanjevica na Krki, sem se pri 54 letih, s 36 leti delovne dobe, 30. septembra leta 1981 upokojila. Na delovnem mestu me je nasledila Mihelca Vidmar, poročena Lakner, s Podstrma, ki je bila štipendistka občine Krško.

V 31 letih, ki sem jih preživela v pokoju, se večkrat ozrem nazaj v minula leta.

V socialističnih letih po vojni je bilo veliko solidarnosti, optimizma, veliko odrekanja in požrtvovalnega dela. To je bil čas, v katerega smo prišli z nič in smo hoteli imeti več. Ljudje so bili za napredek in razvoj, pripravljeni so bili sodelovati pri različnih akcijah. Tudi sama sem bila taka, sodelovala sem kot aktivna udeleženka ali s finančno pomočjo, kjer smo s samoprispevki gradili prihodnjo materialno bazo. Napeljevali smo vodovod, elektriko, kasneje telefon. V Gasilskem društvu Prekopa sem bila dejavna od leta 1945 kot mladinka, desetletja kasneje dosegla stopnjo veteranke, danes sem častna članica. Pri gasilcih smo imeli žensko desetino, s katero smo na tekmovanjih dosegale odlične rezultate, kjerkoli smo se pojavile. Poročila sem se leta 1951. Mož Jože, ki je bil po očetu Hrvat, je že pri sedmih mesecih zgubil mamo in živel pri starih starših v Ostrogu. Do leta 1965 je bil zaposlen na Gozdni upravi Kostanjevica, nakar je šel v Nemčijo, se priučil kamnoseške obrti in po vrnitvi doma odprl delavnico. Umrl je 4. maja leta 2000. V zakonu sta se nama rodili dve hčeri. Starejša, Marija, je prevajalka in živi v Belgiji, mlajša, Jožica, poročena v Šentjerneju, pa z možem Jožetom v domači kamnoseški delavnici nadaljuje družinsko tradicijo. Imam tri vnukinje, Marijini hčerki, ki sta že doštudirali, me obiščeta ponavadi dvakrat na leto, s šentjernejsko vnukinjo se srečujeva bolj pogosto.

Ko čas zavrtim nazaj, se že od rane mladosti, do katere seže le medel spomin, pojavljajo zraven ljubeče mamine roke še slinasti gobčki

mojih največjih prijateljev, psov. Moje življenje se je s psi začelo in me spremljalo desetletja. Psa je imel že stari oče, pa oče in mož, ki je bil tudi lovec. Na Hrvaškem so bili jazbečarji, pa ptičarji, kasneje tudi druge pasme, različnih imen: Braki, Bobi pa Đoni, Togi, Toja, Cero, Cito ... Po smrti predzadnjega ptičarja Cita se je mož odločil, da pri hiši ne bomo več imeli psa. Zdržala sva le tri mesece, kar je do lanskega leta tudi edinih devetdeset dni mojega življenja brez štirnovega prijatelja. Pri izbiri zadnje psičke sem imela res srečno roko. Z Besi, pasme Howard, smo preživeli zadnji dve leti moževega življenja, po njegovi smrti sva se v veselju in žalosti družili še 11 let. Začutila je vsako mojo bolečino in me na njej lasten način tolažila. Odkar je ni pri hiši, večkrat začutim praznino, včasih celo strah. Ker je nisem mogla preboleti, sem se navadila na mačke, ki pa so v primerjavi s psi povsem nekaj drugega. Samosvoji, prijazni le takrat, ko kaj potrebujejo, nič ne ubogajo in vedno me je strah, da ne bodo končali pod avtomobilskimi kolesi.

Pri svojih petinosemdesetih pa lahko rečem, da se skoraj nikoli ne počutim osamljeno, vedno najdem kaj, da mi ni dolgčas. Že od nekdaj so mi všeč obiski in neobvezen klepet ob tem. Rada sem med ljudmi, ki jih srečujem tudi na različnih prireditvah, kolikor jih še zmorem obiskati. Imam gledališki abonma v Šentjerneju, v preteklosti sem spremljala likovna dogajanja v Kostanjevici. Moderna umetnost pa me je prerasla. Doma me razveseljuje prebiranje časopisov in revij, večkrat vzamem v roke knjigo ali rešim kakšno križanko. Dopoldan med delavniki v naši hiši, kjer je tudi hčerina delavnica, ni nikoli miru. Vedno je živahno, stalno so obiski. Ob desetih pripravim malico, če je hčerka Jožica preveč zaposlena, tudi kosilo, in tako teče čas. Tudi avto še vozim, kar mi je po svoje kar všeč. V primerjavi s tem, kar smo preživljali med vojno, je ta svet pravo razkošje. Po vsem povedanem lahko pri svojih letih z gotovostjo trdim, da moje življenje ne bi bilo nič groznega, če bi se ga le izognila vojna.

| JANEZ ZAKŠEK

ANKETA:

Kaj najbolj manjka v Kostanjevici na Krki?

Kostanjevica na Krki se lahko v preteklosti pohvali z mnogimi dosežki. V to majhno mesto, ki je zrastle na okljuku reke Krke, se je že v srednjem veku zaljublil koroški vojvoda Bernard Spanheimski, ki ji je okoli leta 1252 podaril mestne pravice. Kostanjevica je nekoč premogla žandarmerijsko postajo, poštni urad, zdravstveno in farmacevtsko službo, mestno lekarno in celo kovnico denarja. Vrsto let so jo obiskovali pesniki, slikarji in drugi ljudje, ki so se močno zapisali v slovensko zgodovino. Se še spomnite, da se je tu snemal film?

Dolenjske Benetke, kot Kostanjevico radi poimenujejo nekateri domačini, imajo še vedno močan kulturni naboj, prav tako pa ne zaostajajo niti pri naravnih znamenitostih. A kljub temu da smo pred petimi leti dobili svojo občino, se je čas v kraju zadnja leta nekako ustavil. Zanimalo nas je, kaj je po mnenju občanov tista stvar, ki jo v Kostanjevici najbolj pogrešajo.

Jožica Tršar, Kostanjevica na Krki
Turizem bi moral biti na višji ravni. V Kostanjevici manjka predvsem kakšen hotel, ki bi se povezoval s preostalo turistično ponudbo. To kraj verjetno že ima, a je po mojem mnenju premalo vidna. Ko turisti pridejo v naš kraj, sploh ne vedo, kam po informacije. Tudi turistična pisarna ni dobro organizirana. Težavo vidim predvsem v delovnem času, ki je prekratek. Turistična pisarna bi morala biti odprta tudi ob vikendih, ko Kostanjevico obišče največ turistov. Ne vem tudi, kakšna je ponudba spominkov, vsekakor pa imamo premalo označevalnih tabel. Menim da bi bilo treba na vhod v Kostanjevico postaviti kakšno tablo več, da bi ljudje znali priti do kulturnih objektov. Za turizem je tudi slabo, da imamo na otoku klavnico. Kostanjevica ne bo nikoli industrijsko mesto, ima pa številne kulturne in naravne danosti, ki bi jih morali bolje izkoristiti.

Karla Gašpar, Kostanjevica na Krki
V Kostanjevici na Krki bi morali imeti avtokamp. Veliko tujih turistov, ki pridejo v Kostanjevico z avtodomi, sprašuje, kje je najbližji avtokamp. Žal moram vedno povedati, da je to v Čateških toplicah, čeprav veliko turistov izrazi željo, da bi ostali v našem kraju. Mislim, da je pomanjkljivost našega kraja tudi neoznačenost kulturnih in zgodovinskih objektov. Na primer, turisti pridejo do cerkve sv. Jakoba, pa ne vedo njene zgodovine. Nikjer nič ne piše. Na Oražnovi hiši je samo spominska plošča, pa še ta je zgolj v slovenskem jeziku, ki ga tuji turisti ne razumejo. Menim, da bi bilo za turistično ponudbo našega kraja pomembno, da si turisti, medtem ko se sprehajajo po starem mestnem jedru, lahko tudi kaj preberejo. Izpostavila bi tudi kostanjeviški turistični center, ki bi ga bilo nujno iz kostanjeviškega samostana prestaviti na boljšo lokacijo, na otok.

Rok Vukčević, Kostanjevica na Krki

Po mojem mnenju Kostanjevici najbolj manjka boljša turistična ponudba. Ne bi bilo slabo, če bi imeli kamp. Tu je veliko priložnosti tudi za kolesarjenje in čolnarjenje, zato mislim, da bi bilo dobro, če bi si turisti pri nas lahko izposodili kakšen čoln ali kolo. Takšne in podobne storitve, ki jih v Kostanjevici manjka, bi zagotovo pritegnile turiste, da bi se pripeljali tudi 50 ali 100 kilometrov, da bi v našem kraju preživeli dan, morda celo vikend.

Damir Metelko, Kostanjevica na Krki

Moti me, da v Kostanjevici na Krki nimamo dobre internetne povezave, tudi nekatere ceste so slabe. Poleg tega pa bi izpostavil, da v Kostanjevici ni dovolj velikega vrtca. Mislim, da bi občina morala bolje izkoristiti razpisana evropska sredstva, da bi se te pomanjkljivosti v Kostanjevici čimprej odpravile.

Tončka Gazvoda, Kostanjevica na Krki

Kostanjevica nujno potrebuje več stvari. Kulturni dom je zagotovo ena takšnih, ki manjkajo. Predvsem pa v našem kraju pogrešam kakšno večjo trgovino. Mercator je že malo oddaljen od središča mesta. Sam otok je brez trgovine. To je težava, ker tu živi veliko starejših ljudi, ki so vezani na prevozna sredstva, saj težko pridejo peš do trgovine. Motijo me tudi ekološki otoki, ki jih je v mestu premalo. Na samem otoku je na primer zgolj en ekološki otok. Tam smeti odlagajo kar štiri otoške gostilne in zaradi tega se hitro zapolni. Zaradi tega bi bila postavitve še enega ekološkega otoka na kostanjeviškem otoku nujna.

Andreja Baznik, Kostanjevica na Krki

Glede na to, da imam mlado družino, v Kostanjevici pogrešam otroška igrala, kamor bi lahko starši v popoldanskem času peljali svoje otroke, da bi se ti igrali. Seveda bi bilo treba paziti, kje bi igrala stala. Zaradi varnosti ne bi bilo dobro, da bi bilo igrišče za najmlajše preblizu vode. Mogoče bi bilo dobro, da bi postavili več igral na različnih mestih. Menim, da bi bilo to zanimivo tudi za turiste, ki v naš kraj prihajajo z majhnimi otroci, ki se tu nimajo kje igrati. Mislim, da bi bilo zelo dobro, če bi si v Kostanjevici omislili tudi kakšen park.

| ALJA ANGELI

Letos ima smrt v naših krajih na žalost bogato žetev. Tako smo se v manj kot tednu dni poslovili od dveh Kostanjevičanov, otočanov, ki sta vsak po svoje in na svoj edinstveni način zaznamovala življenje našega mesta. To, da sta bila oba „otočana“, je verjetno zgolj naključje - ali pa tudi ne, saj pokončna, strumna in močna drevesa tudi ne rastejo na vsakih tleh ... in Šurmanov Slavko in Staša sta to brez dvoma bila. Verjetno mnogi med nami nismo poznali Slavkovega pravega imena, pa kakšen poklic sta imela, pa vendar lahko zapišem, da smo ju vsi poznali. Za oba je značilno, da sta s svojo osebnostjo, značajem in posebnostjo obarvala naš vsakdan, ko sta, Slavko s kolesom in z nasmehom na obrazu, Staša pa s svojim strumnim korakom kljub berglam in z glasnim Dober dan križala naše poti. Bila sta, kot rečejo mladi dandanes, legendi našega mesta. In če si ju pogledal v oči, si v njih opazil tisti žar, vedrino, ki ju danes še redko opaziš v ljudeh. Ko človek, kljub sivim lasem, počasnejšemu koraku, ostaja v sebi mlad ... Z njima se poslavlja del zgodovine našega malega mesta in bojim se, da jih je še malo, ki so in bodo dali Kostanjevici in ljudem tak osebni pečat, kot sta ga znala Slavko in Staša. Ker takih ne delajo več ... in ker si ne upamo več.

Prijatelju Slavku v spomin.

| FOTO: JANEZ ZAKŠEK

Tako kot sonce zapušča dan, tako nas je počasi in tiho zapustil naš prijatelj Slavko – velik, ponosen človek – Šurmanov Slavko. V zadnjem sončnem žarku je ostal svetel spomin na našega prijatelja. Naše oko bo zaman iskalo, da bi videlo, kako s kolesom kroži po otoku Kostanjevica. Zaman bomo pričakovali, da prisede pred gostilno Štravs, da bi skupaj poklepetali in se naužili njegovega humorja, zaman iskali njegov prijazen nasmeh, ko je posedal na klopici pred hišo na Ulici talcev ... Vemo, da je bilo Slavkovo življenje

težko in tudi krivično, a je kljub temu zmožni vzeti življenje v svoje roke in ga voditi k pravemu cilju. S svojo dobro voljo nas je osrečeval in nam dajal pogum v težkih trenutkih in osebnih tragedijah. Pri svojih štiriindevetdesetih letih je ostal večno mlad, nasmejan in poln humorja, ki je prihajal iz njegovega srca, in takšen nam bo ostal v spominu. Poslednji sončni žarek naj ostane tu, v tvojem novem domu, dragi naš Slavko.

| LIDIA ČERNOŠA

IN MEMORIAM

STANISLAVA GAJŠEK (1933–2012)

Med velikonočnimi prazniki nas je doletela vest, da se je poslovila gospa Staša, Stanislava Šoba, rojena Gajšek. Po kratki boleznici, komaj smo se zavedli, da so jo prepeljali v bolnišnico, se je nepričakovano in žalostna novica naglo razširila na veliko soboto zjutraj. Z njo smo izgubili še eno „pristno Kostanjevičanko“ v najplemenitejšem pomenu te besede. Čeprav je med študijem in nato po poroki ni bilo v Kostanjevici, se je po upokojitvi vrnila med nas in zdelo se je, kot da bi nikoli ne odšla. Brez dvoma je temu botrovala njena mati Stana, t'ršica Gajškova, kot se je spominja še moja generacija, ki jo je učila v prvem razredu nekeje proti koncu dolge vrste let njenega štiridesetletnega učiteljskega staža. Učitelja in ravnateljka Stanka Gajška nismo več poznali, za mater Stano in hčer Stašo pa se je zdelo, kot da bivata v eni osebi iz roda v rod v hiši v „učiteljski gasi“, kjer me je kot otroka vedno s čudežjem navdajala velika črka G, prepletena s štirimi S-i v okroglem oknu na težkih vratih njihove hiše: Gajšek Stanko, Stana, Staša in Stanček.

Staša se je rodila v Kostanjevici, tudi v našo šolo je hodila več ali manj ves čas. V obujanju spominov na otroštvo v nedavnem intervjuju v Kostanjeviških novicah smo se lahko ob njeni pripovedi spominjali svojega otroštva, tako drugačnega od njenega, ki ga zaznamovala vojna, pa vendar smo se lahko strinjali z njo, da nam je Kostanjevica dala najlepše otroštvo pod soncem. Učiteljske je končala v Ljubljani in kot vsi tedanji diplomanti učiteljskega prvo službo nastopila s dekretom ministrstva med rudarji v Podlabinu v Istri. Prav tako z dekretom so jo prestavili na osnovno šolo na Zdolah pri Krškem, kjer se je poročila in je ob službi gospodinjila še na kmetiji in v gostilni. Iz njenih pripovedi se je vedno zdelo, da se usodi ni nikoli skušala upreti. Življenje je sprejemala kot usojeno, nikoli tragično, vedno je v danih okoliščinah znala življenje urediti s prirojenim optimizmom in ga oplemenititi s prazničnimi družinskimi obredi in z duhovno hrano.

Pogovor z njo ni bil nikoli odveč. Vse jo je zanimalo, veliko je brala, tehtala novice, pozorno je spremljala zlasti pesnike in

pisatelje svoje generacije in za kulturno doživetje ji pot v Ljubljano ni bila nikoli predolga. Rada je imela gledališče, tudi glasbo, in na kostanjeviških kulturnih prireditvah v zadnjem desetletju in pol smo jo le redkokdaj lahko pogrešili.

Po ukinitvi šole na Zdolah je dobila mesto na šoli Jurija Dalmatina v Krškem, kjer se je leta 1984 upokojila. Po značaju je bila prava replika svoje matere. Na čase se je zdela prostodušna in morda celo malo otročja, vendar je prav zato imela izjemen čut za komunikacijo z otroki, ki ji je omogočal uspešno opravljanje učiteljskega poslanstva. Literatura, gledališče, glasba so ji dajali duhovno hrano, užitek, ki je življenje napravil znosnejše in v pogledu skoznje lepše. Hranili pa so tudi njen dar za pripovedovanje. Kot t'ršica Gajškova je bila tudi ona polna spominov in zgodb, ki jih je znala povedati tako, da so otrokom rasla ušesa. Vedno ji bomo hvaležni za njeno zadnjo pripoved o svojem življenju s Kostanjevico, s tolikimi podrobnostmi, ki bi se sicer izgubile v pozabo, a se bomo tudi nenehno vpraševali, kaj vse bi nam še imela povedati, če bi jo lahko še naprej spraševali.

Sam se je iz otroških let spominjam, ko je pripeljala svoje otroke na počitnice k materi v Kostanjevico in smo se skupaj igrali na kopaljšču na Otoku. Zdole so se mi zdele tedaj eksotičen kraj, kamor smo hodili po marelice za marmelado, ki pa je nihče ni znal bolje skuhati kot teta Staša. Še vse do zadnjih let je bila posebno milost, da smo v zgodnjem poletju dobili nov letnik sveže kuhane marelične marmelade, v manjših kozarčkih, lično pokritih s celofanskim papirjem. V njihovi hiši sem spoznal eksotične pijače, kot je batalika, z zelišči aromatizirano žganje, ki smo ga otroci lahko samo poduhali, seveda. Prepričan pa sem, da pri naši hiši nismo bili edini, ki smo pri Staši vedno dobili nasvet, napotek ali recept za kakršenkoli kuharski podvig.

Vsaj še eno podedovano lastnost moram omeniti. Staša je rada potovala, ne za potovanja volje, temveč zato, ker je bila družabna ženska. Rada je bila med ljudmi, kako bi sicer lahko s takšno ljubeznijo govorila npr. o planinskem

| FOTO: GORAN ROVAN

društvu in pohodih, ki jih je organizirala na šoli v Krškem? S poti je vedno pisala prijateljem in znancem. Kulturo korespondence je negovala do zadnjih dni. Tudi v našo hišo so prihajale njene razglednice in pisma, saj z mojimi starši niso bili samo stanovski kolegi, temveč tudi sošolci z učiteljskega. V pismih je prav tako vzdrževala stike s svojimi sorodniki, ki jih je redno obveščala o vsem, kar bi jih utegnili zanimati. Ničkolikokrat sva se o njej pogovarjala z dr. Anico Cevc, dolgoletno direktorico Narodne galerije, ki je bila z njo v sorodu, ter občudovala njeno voljo in disciplinirano pisavo njenih lepo oblikovanih pisem.

Stašo pogrešamo. Marsikdo od Kostanjevičanov bi lahko nasul še kup drugih razlogov za to, saj se je po vrnitvi vrasla nazaj v našo skupnost kot ponovno utelešenje svoje matere in je dogajanje v njej spremljala bolj kot kdorkoli od drugih domačinov. Včasih se komu še zazdi, da sliši njen hitri korak in tope udarce bergel, ki so ga težko dohajale, saj se je vedno zdelo, da so zraven bolj – za vsak primer. Naša skupnost je s Stašo izgubila barvit lik, sol kraja, del identitete, kajti mesta ne naredijo hiše, ulice in semaforji, temveč ljudje.

| ANDREJ SMREKAR

ŽIVI SVET

ORLOVA PRAPROT

Orlova praprotnica (*Pteridium aquilinum*) je prisotna na vseh celinah našega planeta z izjemo Antarktike. Pri nas poznamo več vrst te rastline iz pradavnine, kot denimo pozidno rutico, sladko koreninico, jelenov jezik, navadno glistovnico in druge. Od omenjenih je orlova praprotnica edina, ki se pri nas pojavlja v velikih sestojih. Večinoma raste na kislih, s hrano revnih tleh, hitro se razširi na posekah ali opuščenih njivah in v vinogradih. Iz majhnih ostankov podzemnih korenin se namreč hitro zopet razširi in obseže sestoje. Ime je dobila po podobi dvoglavega orla (nekdanji znak Habsburške monarhije), ki jo ugledamo, ko prerežemo tisti del rastline, ki se nahaja pod zemljo.

Včasih je bila ta praprotnica predvsem sredstvo za steljo in vzglavnike, saj odganja mrčes in bolhe, danes pri nas nanjo gledamo kot na plevel. Na Japonskem ostaja močno cenjena, saj jo uporabljajo v prehrani (mladi vršički, vlaganje v kis in slanico).

Kljub temu da praprotnica ne drži semen, temveč trose, ne pozabimo na staro ljudsko verovanje. Ako človeku na kresno noč (23. 6.) v čevljev padu praprotno seme, lahko sliši in razume govorico živali ter za okolico postane neviden.

KOBRANKA

Kobranka (*Natrix tessellata*) je povsem nenevarna in nestrupena kača. Živalska vrsta je zavarovana z Uredbo o zavaro-

vanih prostoživečih živalskih vrstah. V članku jo omenjamo zato, ker je v Kostanjevici, mestu na vodi, verjetno prisotna v veliko večjem številu kot drugje po Sloveniji. Njen življenjski prostor je namreč ob rekah (nižinske, tekoče in čiste vode z bogato obrežno vegetacijo), potokih in ribnikih. Hrani se predvsem ali izključno z ribami, izjemoma z žabami in s paglavci. Pogosto jih opazimo na rečnem dnu, kjer prežijo na plen. Majhne ribe kobranke pojedjo kar v vodi, večje pa odnesejo na kopno in počakajo, da omagajo.

Osnovna barva hrbtna kobranke je temnosiva ali olivno zelena. Hrbtni vzorec je sestavljen iz temnih lis, ki so razporejene kot temna polja na šahovnici. Po trebuhu so rumenkaste s temnimi prečnimi lisami, spodnja stran repa je navadno črna. Glava je ozka in dolga. Ponavadi zrastejo do 100 cm. Jeseni začnejo iskati prezimovališče in domačini vemo, da pogosto zaidejo v jaške, kleti, garaže in drvarnice hiš, ki stojijo v bližini voda.

Če jo „stisnemo v kot“, dvigne prvo tretjino telesa, zelo glasno sika in z glavo seka proti napadalcu, podobno kot kobra – od tod verjetno tudi njeno ime. Kljub zastrašujočemu videzu nikoli ne ugrizne, pač pa vsiljivca prežene z izločanjem zelo neprijetnega vonja.

EVROPSKI BOBER

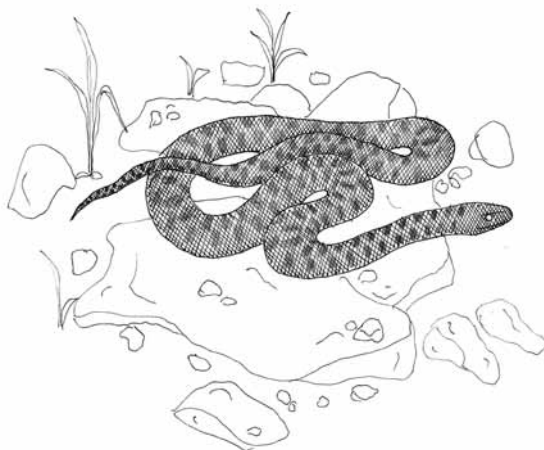
Nekateri ne verjamejo, nekateri so ga že videli na lastne oči, vsekakor pa lahko prisotnost bobra na območju naše občine potrdimo. Evropski bober (*Castor fiber*) je bil v preteklosti v Sloveniji splošno razširjen, vendar ga je človek v 17.–18. stoletju iztrebil. V letih od 1996 do 1998 je Gozdarska

fakulteta Univerze v Zagrebu v hrvaško Posavino naselila 85 bobrov, odlovljenih na Bavarskem. Kot posledica naselitve na Hrvaškem se je leta 1998 bober po naravni poti naselil v Slovenijo. Pri nas se je najprej pojavil prav na Krki in Radulji ter je na tem območju od leta 1998 stalno prisoten.

Za bobra, ki spada med sesalce, natančneje glodalce, so značilni ploščat, luskast rep, plavalna kožica med prsti zadnjih nog, veliki sekalci in nekaj anatomskih posebnosti v zgradbi grla in prebavil. Bobri dosežejo maso 30 kg in več, tako da so drugi največji glodalci na svetu. So napol vodne živali, prav njihov zajetni rep, ki je hrbtno-trebušno sploščen in luskast, je namenjen krmljenju in plavanju. Ko z njim udarjajo gor in dol, hitro pospešijo plavanje. Na kopnem so počasni in neokretni.

Bobrovo domovanje je velika kupola, zgrajena iz blata in palic, ki lahko stoji na bregu ali sredi vode. Bober izkoplje v breg najprej podvodni rov, koplje s prednjimi nogami. Rov se dviguje kvišku, proti površini. Ko pride na površje, z vejami in blatom zadela odprtino, nato pa na vrh ves čas nanaša gradbeni material. Med vodno gladino in stropom nove gradnje je bobrova kamra. Naraščajoča voda oblije bobrišče in ga tako loči od obale. Navadno bobri začno z gradnjo bobrišč pozno poleti in zgodaj jeseni. Mladiči se skotijo pozno spomladi v družinskem brlogu, kjer jih mati neguje približno 6 tednov, vsi člani družine pa jim nosijo trdo hrano. Mladiči rastejo zelo hitro, vendar potrebujejo veliko vaje, da izpopolnijo gradbene veščine.

| ALJA PINCOLIČ

| ILUSTRACIJE: TOMAŽ KUPLENIK

ROMUNIJA, DEŽELA TRGOVIN Z RABLJENIM BLAGOM, POTEPUŠKIH PSOV IN DOBRIH LJUDI

Zgodovina

Antično Romunijo so sprva poseljevali Dačani, po zmagoslavju rimskega cesarja Trajana pa postane provinca Dacija. V času preseljevanja ljudstev, od 4. do 10. stoletja, območje večkrat prečkajo Goti, Huni, Avari, Slovani, Bolgari, Madžari. Vsaka od teh skupnosti v prostoru pusti svoj pečat, viden na kulturi, jeziku ... V 10. stoletju so se na širšem območju ustalili Madžari in razširili ozemlje tudi na prostor Transilvanije, ki je bila do 13. stoletja avtonomna kneževina pod madžarsko krono. S prihodom Turkov v 16. stoletju postanejo Madžarska, Transilvanija, Vlaška in Moldavija vazali Otomanskega imperija. Po rusko-turških vojnah (1828/29) sta Vlaška in Moldavija postali ruska protektorata znotraj Otomanskega imperija, Vlaška in Moldavija, razglašeni za neodvisni kneževini, pa se leta 1861 združita z Romunijo. Na berlinskem kongresu leta 1878 je bila Romuniji priznana neodvisnost. V prvi svetovni vojni je bila država nevtralna do leta 1916, ko se pridruži zaveznikom, za kar je bila po versajskem miru nagrajena z razširitvijo svojih ozemelj. Demokratično ustavo je v tridesetih letih 20. stoletja odpravil Karel II in uvedel fašistično Železno gardo. V tem času je bilo pobitih okoli 200.000 Judov. Leta 1940 je Romunija pristopila k trojnemu paktu in se julija 1941 pridružila Nemčiji v napadu na SZ. Po zmagoviti bitki pri Stalingradu je ruska vojska napredovala proti zahodu in zasedla romunsko ozemlje. Skupaj z Bolgarijo postaneta državi „sovjetska satelita“. Na volitvah leta 1946 zmaga komunistični blok, ki Romunijo leta 1955 pridruži Varšavskemu paktu in Združenim narodom. Kljub približevanju Sovjetski zvezi pa še vedno ohrani določeno samostojnost, predvsem ko na oblast pride Nicolae Ceauscescu (1967–1989). Med njegovo diktaturo se Romunija vedno bolj odmika od Sovjetske zveze. Po Ceauscescujevi usmrtitvi je bila ustanovljena fronta narodne rešitve pod vodstvom Iona Iliescuja. Leta 1997 ter 1999 so bile demonstracije zaradi naraščanja nezadovoljstva z neučinkovitostjo vlade in ekonomske politike. Romunija se leta 2004 pridruži NATU,

tri leta kasneje vstopi v EU. Januarja 2012 so se v Bukarešti začeli protesti proti varčevalnim ukrepom, februarja odstopi predsednik vlade. Zadnje demonstracije so odraz nezadovoljstva s plačami, z brezposelnostjo in s korupcijo na vrhu oblasti. (Povprečna bruto mesečna plača v Romuniji je leta 2010 znašala 520,30 EUR.)

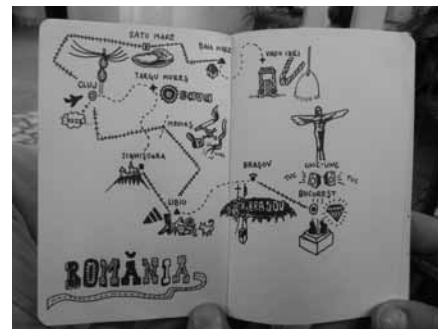
Geografija

Romunija je država na jugovzhodu Evrope. Meji na Ukrajino, Moldavijo, Bolgarijo, Madžarsko in Srbijo. Glavno mesto je Bukarešta, uradni jezik romunski, valuta pa leu. Osrednjo transilvansko kotlino od Moldavske ravnine na vzhodu ločuje gorovje Karpati, Vlaško nižino na jugu pa transilvanske Alpe. Karpati, ki se delijo na vzhodne, južne ter zahodne, predstavljajo približno tretjino (31 %) območja Romunije in prečkajo državo od severa proti jugozahodu. Drugo tretjino (33 %) tvorijo gričevja, posejana s sadnimi drevesi in z vinogradi, ter gozdnate planote. Zadnje tretjino države predstavljajo nižine, kjer na rodovitni črni prsti (černozejemu) gojijo žitarice, zelenjavo in druge poljščine. Dobrudžo od preostale Romunije ločuje reka Donava, ki se v več izlivih zgublja v Črno morje. Reka je s prinesenimi usedlinami (predvsem muljem) ustvarila delto, ki je najobsežnejše mokrišče v Evropi, polno jezer, otočkov, mokrotnih travnikov in sipin. 5.640 km² velik naravni rezervat je od leta 1991 pod UNESCO-vo zaščito. V vegetaciji, ki jo tvorijo trstičevje, vrbovi in topolovi gozdovi, živi več kot 300 vrst ptic (kormorani, pelikani, čaplje), v vodi pa najdemo 45 vrst sladkovodnih rib. Romunija ima značilno kontinentalno podnebje, z vročimi poletji in zelo hladnimi zimami ter velikimi količinami snega.

Posebnost države je njihov jezik, edini predstavnik romanske jezikovne skupine v tem delu Evrope. Romunščina, ki ima latinske korenine, je podobna italijanskemu jeziku, vendar je v govoru zaznati tudi slovanske jezikovne elemente ter turcizme.

Madžarska manjšina

Največji del madžarske manjšine v Romuniji živi v Transilvaniji. Predstavlja

CLUJ – NAPOCA, TARGU MURES,
SIGHISOARA, SIBIU, BRASOV, BUKAREŠTA,
SATU MARE, BAIA MARE IN VADU IZEI.
1.600 KM V DESETIH DNEH.

| ILUSTRACIJA: DAVORIN SLANA

6,6 % celotne romunske populacije in 20 % celotnega prebivalstva Transilvanije. Njihovi predniki so bili madžarska etnična skupina Szekler, ki je še danes največja madžarska narodna manjšina v Romuniji. V času Ceauscescuja so v Romuniji živeči Madžari doživljali hudo represijo. Osnovne šole z madžarskim jezikom so bile ukinjene, ravno tako gledališča, v katerih so morali igralci govoriti romunsko. Madžarski jezik je izginil tudi iz javnih prostorov, ukinjeni so bili madžarski časopisi, tiskanih knjig v madžarskem jeziku skoraj ni bilo. Mnogo transilvanskih vasi je bilo „nesprejemljivih“ in porušeni, prebivalci pa na silo preseljeni na romunsko govoreča območja (Moldavija, Vlaška ...). Tisk, radio, televizija in šole so predstavljali Transilvanijo kot romunsko zgodovinsko območje, kjer naj bi Madžari stoletja zatirali Romune. Danes ima madžarska manjšina v Transilvaniji (Satu Mare, Baia Mare, Targu Mures) svoje šole, revije, časopise, kulturne ustanove, muzeje, vendar je v zraku čutiti nenaklonjenost in nezaupanje med manjšino in večino. Midva sva se v deželi Szekely počutila odlično. Večkrat pa sem se vprašala, zakaj sta ravno v središču mest Satu Mare (35 % madžarskega prebivalstva) in Targu Mures (39 % madžarskega prebivalstva) kipa volkulje, ki hrani Romula in Rema, in naj bi simbolizirala latinske korenine Romunije. Seveda je jasno, da so Romuni v deželi še vedno večinski narod, vendar se mi je zazdelo, da se počutijo ogrožene.

V mestu Satu Mare na severozahodu države, čisto pri meji z Madžarsko, sva se znašla po naključju. Prvotni načrt je bil priti iz Sibiuja proti Cluju, do Baia Mare in naprej v Vadu Izei (vasica je že čisto pri ukrajinski meji). Seveda se

nama je načrt prestavil za nekaj ur, ker nisva vedela, da se prvi in zadnji del vlaka v Cluju ločita in gre prvi do Satu Mare, drugi pa do Baia Mare. Nočna vožnja in nemirno spanje na neudobnem sedežu ter prihod v mesto, ki ga nisva hotela obiskati, so naju spravili v slabo voljo. Obsojena sva bila, da preživiva nekaj ur v kraju, ki ga turistični vodnik uvršča med enega grših v Romuniji. Po pravici povedano se mi mesto sploh ni zdelo tako grozno, kljub temu da je moška polovica nergala nad razpadajočimi fasadami, barvnimi kombinacijami hiš in socialističnimi sivimi bloki ter neustrezno postavljenimi arhitekturnimi elementi. Nekateri objekti so v procesu obnove, res so nekatere fasade čudne barve, mislim pa, da se take najdejo povsod, tudi pri nas. Prebivalci mesta pa so se nama nasmihali, ker sva bila verjetno ena izmed redkih tujih turistov, ki pridejo na obisk.

Romi

Romi naj bi predstavljali okoli 10 % prebivalstva, čeprav državne statistike govoriyo, da jih je 2,5 % prebivalstva Romunije. Prišli so iz Indije v 13. stoletju. Živijo v veliki revščini. Kljub temu da jih želijo integrirati v družbo kot enakovredne državljane in prepovedati njihov nomadski način življenja, pa do asimilacije verjetno še dolgo ne bo prišlo. V preteklosti jih je bilo veliko nasilno preseljenih v romska okrožja, kjer so življenjske razmere zelo slabe. Postali so drugorazredni državljani brez strehe nad glavo, ki se preživljajo s prosjačenjem in krajami. V organizaciji Amnesty International so ugotovili, da se težko vključujejo v šole, kar ima za posledico nizko stopnjo izobrazbe, da so deležni neustrezne zdravstvene oskrbe in velike brezposelnosti. V mestu Sibiu se nama je pripetila manj ljuba izkušnja s skupino Romov. Sedela sva na železniški postaji in čakala na zadnji nočni vlak proti severu. V prostoru je bilo nekaj domačinov, dva nemška turista in skupina Romov, ki so se pripravljali, da prenočijo kar na postaji. V položajih, ko si primoran čakati, se največkrat zgodi, da opazuješ ljudi in dogodke, ki si sledijo. Opazila sem, da je bil najstarejši med njimi glava družine, preostali pa podrejeni hierarhičnemu načelu znotraj klana. Ogovorili so nemška turista, jima ponujali vizitko in ju začeli vedno bolj nadlegovati, kar se je videlo po njunem zavijanju z očmi. Čez nekaj minut pa je za najin hrbet prisledla Rominja z

dojenčkom in ga začela dojeti. Pridružili sta se ji še dve prijateljici in skupaj so pripravljale ležišče za prenočitev. Kljub temu da me vse skupaj ni prav nič motilo, pa je Davorjev pogled nakazal, da je bolje, če se odstraniva in jim prepustiva prostor. Ko je ura odbila enajst in sta se Nemca z ignoriranjem že znebila nadležnežev, sva vstopila v vagon in se verjetno podzavestno namestila v prostor, kjer je bila večina potnikov. Preden je vlak odpeljal s postaje, sta se dva moška iz romske skupine sprehodila po vlaku, pogledovala levo in desno, kot da nekoga iščeta, in ga zadnji trenutek pred odhodom zapustila. Kaj bi bilo, če bi se namestila v prazen vagon, je bila misel, ki me je začela preganjati. Tisti večer sem prvič na potovanju začutila, da me je strah.

Vlad Tepeš, inspiracija za Stokerjevo legendo o krvosesnem vampirju

Vlad Tepeš oziroma Vlad „Nabijalec na kol“, kot ga še danes imenujejo, je prišel v zgodovino Romunije zaradi metode ubijanja nasprotnikov in vseh tistih, ki so se mu tako ali drugače zoperstavili. Njegovemu očetu, princu Vlaške, ki je nosil ime Dracul (zmaj), so evropski monarhi dodelili vlogo vodilnega v križarskem Zmajevem redu, ki naj bi evropski prostor v imenu križa branil pred islamom. Vlad je bil zelo ponosen na očeta, zato je sebi pripisal ime Dracula, sin tistega, ki je predstavnik reda zmajev. Ko je bil star 13 let, ga je oče skupaj z mlajšim bratom Raduom kot talca izročil Otomanom (Turkom), do katerih je gojil sovraštvo in v sebi nosil željo po maščevanju.

Živel je na sultanovem dvoru, v okolju, kjer so se dogajale velike krutosti, ki se jih je tudi sam navzel. Po očetovi smrti je po šestih letih izgnanstva postal vladar Vlaške. Z gradnjo novih utrdb (gradovi Poienari, Bran ...) je deželi spremenil podobo, staro strukturo plemstva je zamenjal za nove, sebi bolj zveste. Z vsemi pa je obračunaval tako, da jih je natikal na kole, kjer so po hudih mukah izkrvaveli in umrli. Bil je zelo okruten vladar. Nezvesto ženo je pri živem telesu odrl in jo postavil na vaški trg kot poduk vsem nezvestim ženam. Drugi, ki je bila znana po lenobi, je odrezal roke in jih izpostavil na trgu v svarilo vsem lenim ženskam. Na kole je natikal tako otroke kot starejše, ki niso bili „uporabni“. Vlad naj bi večerjal s pogledom na žrtve, nabite na kole, kljub neznosnemu smradu, ki se je širil naokoli. Legende pravijo, da je imel posode za zbiranje krvi, v katere je pomakal kruh in ga jedel. Kljub okrutnosti in sadizmu pa je bil še vedno vnet nasprotnik islama, zato ga je podpiral sam papež. Kdo je Vlada ubil, se ne ve, znano je le to, da je bil obglavljen, njegova glava pa odnesena turškemu sultanu Mehmedu, ki jo je nataknil na kol.

Bram Stoker je bil irski novelist, ki je najbolj znan po noveli Grof Drakula. Stokerjeva podlaga za zgodbo je vladar Vlaške Vlad Tepeš aka Drakula.

Sighisoara, rojstno mesto Vlada Tepeša

Sighisoara je še eno „saško mestece“, v katerem živi nekaj več kot 500 Nemcev. Srednjeveško naselje na vzpetini daje

DELNO OBNOVLJENI SREDNJEVEŠKI TRG V SIGHISOARI | FOTO: TAMARA ZAKŠEK

vtis idilične vasice z bogato zgodovino. Nemški finančni vložki in velik obisk turistov v poletnih mesecih vplivata na to, da se mesto obnavlja na vsakem koraku. Med starejšimi, obnovljenimi hiškami raznih barv se je bilo prav prijetno sprehajati. Romunijo sva obiskala septembra, ko ni bilo veliko gneče, tako sva lahko dihala zrak z vsemi pljuči in uživala, kar se da. Sighisoara je najbolj znana po rojstni hiši Vlada Tepeša, iz 13. stoletja ohranjenem razglednem stolpu ter srednjeveški citadeli, ki je uvrščena na seznam UNESCO-ve kulturne dediščine. Vzpon na zvonik ponuja lep pogled na novejši del mesta, ki pa ni preveč vabljiv. Prvič na potovanju so nama pripravili zelo okusno večerjo, polnjene vegetarijanske paprike s polento, zraven pa postregli z okusnim belim romunskim vinom. Romunija v svetu ni znana po kakovostnih vinih in se šele uveljavlja na vinarskem tržišču.

Nikolaj Ceausescu, samoocklicani „conductor“ (vodja)

Romunija je v času komunističnega režima Nikolaja Ceausescuja (1965–1989) trpela sistematično kršenje človekovih pravic. V začetku je bil pomembna politična figura v državi in igral odprto politiko do ZDA in Zahodne Evrope. Romunija je kot prva komunistična država priznala novoustanovljeno Zahodno Nemčijo in bila prva, ki je sprejela ameriškega predsednika Richarda Nixona. V šestdesetih letih je zmanjšal njeno dejavno vlogo v Varšavskem paktu.

POGLED NA 800 LET STAR ZVONIK MESTNEGA STOLPA V SIGHISOARI
| FOTO: TAMARA ZAKŠEK

Z obiskovanjem zahodnih držav je dajal vtis, da je reformni komunist, ki goji neodvisno zunanjo politiko in se distancira od vzhodnega, sovjetskega bloka. V 70. letih je začel svojo politiko sprememb in s prvim ukrepom želel povišati rodnost v državi. Abortus je bil dovoljen le v primeru, če je bila ženska stara nad 40 let ali pa je že imela 4 otroke. V 80. letih je ukrep še zaostрил. Ženska je lahko naredila splav samo, če je bila starejša od 45 let in je imela vsaj 5 otrok. V zelo kratkem času se je rodnost podvojila in posledice so bile katastrofalne. Pojav nezaželenih otrok je predstavljal težave tako staršem kot državi. Odpirale so se sirotišnice, kjer so v nehumanih razmerah životali malčki. Mnogo jih je bilo nastanjenih v ustanove za invalidne in duševno bolne, kljub temu da je bilo z njimi vse v najlepšem redu. Te ranljive skupine so bile izpostavljene zanemarjanju in zlorabi, tako fizični kot psihični in spolni. Režim je šel celo tako daleč, da je otroke pri treh letih starosti medicinsko pregledoval in jih med seboj ločil. Ne dovolj „sposobni“ ali sirote so bili poslani v ustanove, kot je bil Cihdgid, ali v psihiatrične bolnišnice, kjer so si zaradi prostorske stiske postelje delili (povečini so spali sede) po dva ali trije in živeli v lastnih fekalijah. Zaradi mraza, podhranjenosti, različnih bolezni in pomanjkanja ljubezni je marsikateri od njih v hudih mukah umrl. Padec diktature v 90. letih je javnosti prikazal realnost življenja v romunskih sirotišnicah. Za prebivalce „zahoda“ je bilo spoznanje velik šok, odziv pa ustanavljanje številnih dobrodelnih organizacij, ki še danes delujejo v državi. Ženske brez otrok so bile žrtve kaznovane davčne politike. Poleg prepovedi opravljanja abortusa je bila odpravljena kontracepcija, tako ženskam ni preostalo drugega, kot da so postale reproduktivni stroji brez pravice odločanja o usodi otrok in svoji lastni. Ilegalno se je razvil aparat odpravljanja nezaželenih nosečnosti, na žalost največkrat brez prave medicinske usposobljenosti.

Film romunskega režiserja Cristiana Mungiu *4 months, 3 weeks, 2 days* (izvirni naslov je *4 luni, 3 saptamâni si 2 zile*) je za tiste, ki jih zgornja tematika bolj zanima, priporočljiv. Film je bil leta 2007 na Canskem filmskem festivalu nagrajen z zlato palmo.

Po obisku Severne Koreje in Kitajske v začetku 70. let je bil Nikolaj Ceausescu povsem fasciniran nad kulturo osebnosti Kima il Sunga in Maa

Zedonga. Začel je politično propagando na vseh področjih življenja (tisk, radio, TV, opera, gledališče, šolstvo ...). Strog program, namenjen zmanjšanju 13-bilijonskega zunanje dolga Romunije, in nesmotrne gospodarske politike so državo v 80. letih pripeljale na prag revščine. Ljudje na vasi so bili prisiljeni zapuščati domove in se preseliti v stanovanjske komplekse kmetijsko-industrijskih središč, kjer so delali predvsem za izvoz, sami pa živeli v hudem pomanjkanju. Trgovine so bile zaprte, ničesar se ni dalo kupiti, državljani so za mleko čakali v vrstah po več ur. Medtem pa je Ceausescu živel razkošno življenje (v lasti naj bi imel 22.000 oblek). Še danes je kot posledica umetno ustvarjenih industrijskih središč na cestah Romunije ogromno potepuških psov. S tem, ko so kmetom porušili vasi in jih preselili v stanovanja, ti niso mogli več skrbeti za živali, zato so romunska mesta poplavljalna s kosmatinci vseh pasem. Stari, opuščeni industrijski obrati še danes „krasijo“ državo. Securitate (državna policija), ki jo je ustanovil, je imela veliko moč. Vohunila je za državljani in iskala ter samovoljno obsojala notranje državne sovražnike, jih zasliševala, mučila in zapirala. Za tajno policijo je delalo veliko otrok, ki so se infiltrirali v vsako poro javnega življenja in vohunili za sošolci, prijatelji in celo sorodniki.

Žena **Elena Ceausescu** je bila podobno kot Nikolaj rojena v revni kmečki družini. Na začetku je bila nepomembna politična figura, po poroki z Nikolajem in njegovem vzponu pa je v 80. letih postala podpredsednica vlade, torej druga po politični moči v državi. Morda je še najbolj znana po tem, da je šolo pustila pri 14. letih in z obiskovanjem popoldanskih izobraževanj za odrasle naredila doktorat iz kemije, čeprav naj ne bi bila najbolj „bistre glave“. Posebna priznanja na kemijskem področju so ji podelili tudi v tujini (v Veliki Britaniji, Iranu in Jordaniji). Postala je članica romunske akademije in dobila najvišji znanstveni naslov in državah sovjetskega bloka. Danes pa je znana resnica, da si je vse pridobljene nazive kupila, raziskovalne članke pa naj bi ji pisali največji romunski strokovnjaki. Zaslužna je za različne ukrepe na področju zdravstvene oskrbe. Bila je na vrhu državne zdravstvene komisije, ki je zanikala obstoj AIDS-a v Romuniji, vse skupaj pa je vodilo v enega največjih škandalov v takratni Evropi.

NAJVEČJI CEAUSCESCUJEV PROJEKT JE BILA GRADNJA PALAČE PARLAMENTA, ZARADI KATERE JE BILO UNIČENIH VEČ KOT SEDEM TISOČ STAVB V SREDIŠČU BUKAREŠTE, SKUPAJ S ŠOLAMI, CERKVAMI IN Z BOLNIŠNICAMI. | FOTO: TAMARA ZAKŠEK

Še danes mnogo sirot živi v zapuščenih hišah in na postajah podzemne železnice, med katerimi je najbolj znana Plataea Victoria v Bukarešti. Majhne skupine otrok, ki posnemajo vedenjske vzorce odraslih, so na milost in nemilost prepuščene hierarhično urejenim odnosom znotraj skupin. Njihovo življenje je prežeto z nasiljem, drogami (predvsem inhaliranjem barve za lakiranje) in vsakodnevno bitko za preživetje v svetu, ki mu je težko ubežati.

Sibiu - Potemkinova vas, prestolnica kulture leta 2008

Mesto so ustanovili Sasi, ki so kot germansko pleme prišli na območje današnje Romunije. Leta 2007 je bil mestu, ki je stičišče različnih etničnih skupnosti, dodeljen naziv prestolnica kulture. Geslo, ki ga je mesto izbralo, je bilo „Mesto kulture - mesto kultur“. V Sibiu živi največja nemška manjšina v Romuniji, ki šteje le še 60.000 ljudi, saj se jih je po koncu komunizma izselilo več kot 200.000, največ v Nemčijo. V mestu pa živijo tudi pripadniki madžarske, romske, ukrajinske ter slovaške narodnostne skupnosti. Ko je bil Sibiu prestolnica kulture, so obnovili infrastrukturo, uredili promet, staro mestno jedro, zgradili nove turistične kapacitete in izvedli vrsto drugih projektov. Staro mestno jedro s tremi osrednjimi trgi, muzeji, stolpi, cerkvami je res prečudovito, ko pa se iz središča odpraviš v predmestje, zgineta lepota in šarm. Spet si med razpadajočimi hišami, smetmi, potepuški psi ter neureje-

nimi cestami in pločniki. Ustvarjen je vtis, kot da gre za dve popolnoma različni mesti. Na eni strani moderno, urejeno, lepih barv in fasad, s tlakovanimi potmi, z obnovljenimi muzeji, stolpi in cerkvami, na drugi strani pa romunski vsakdan, ki ni prirejen za turiste z debelimi denarnicami.

Maramureš - Vadu Izei - Barsana

Maramureš je ruralno območje Romunije in življenje, tako kot vsepovsod na vasi, teče bolj počasi. Prebivalci so že v preteklosti krčili gozd ter borov in hrastov les uporabljali za gradnjo

hiš, cerkva in kot surovino za izdelovanje suhe robe. Obiskala sva vasico Vadu Izei, ki je pravzaprav muzej na prostem. Ogladala sva si samostan Barsana in spala pri domačinih v eni izmed pol lesenih, pol zidanih hiš, ki naj bi prikazovale socialni položaj domačinov. Odkar je Romunija članica EU, je ena prednostnih nalog države obnova romunskega podeželja.

| TAMARA ZAKŠEK

DACIA, ROMUNSKI RENAULT NA ULICAH SIBIA, IN EVANGELIČANSKA CERKEV V OZADJU | FOTO: TAMARA ZAKŠEK

ŽIVLJENJSKO DREVO Z NAVEŠENIMI LONCI, MED KATERIMI RDEČI POMENIJO, DA V HIŠI ŽIVI SAMSKO DEKLE.

| FOTO: TAMARA ZAKŠEK

NAJBOLJŠI PRIJATELJ S SVOJIMI PRIJATELJI JE POGOST PRIZOR NA ULICAH ROMUNIJE.

| FOTO: TAMARA ZAKŠEK

VHODNA VRATA NAJ BI BRANILA DRUŽINO PRED ZLOM IN JI DAJALA VARNOST.

| FOTO: TAMARA ZAKŠEK

ZGODBA O PROGRAMU ŽIVIMO ZDRAVO

Nekoč so ljudje živeli v harmoniji z naravo. Z leti pa so se zgodile spremembe. Neokrnjena narava se je vse bolj umikala pred nasilnimi posegi. Iz dejavnega človeka, ki je živel z naravo v harmoniji, je nastal delavec v zaprtem prostoru, ki največkrat delo opravlja sede, stoje ali v prisilnih položajih. Vse večja ponudba živil in prodor potrošniške miselnosti sta v prehrano prebivalstva prinesla kalorično hrano z veliko maščobami in sladkorja, s premalo zelenjave in sadja ter polnovrednih žit. Temu so se pridružili še vsakdanji stres, stiska s časom, preobremenjenost, lastna odtujenost ... Življenjski slog je postajal vse bolj nezdrav in vse to je pustilo posledice tudi na zdravju današnjega človeka.

Zdravje in z njim večja kakovost življenja skupaj prispevata k razvoju in napredku celotne družbe. Številne raziskave potrjujejo, da je zdravje povezano z več dejavniki: ne le biološkimi, kot so spol, starost, dednost, temveč nanj pomembno vplivajo socialno ekonomske in družbene razmere ter delovne in

okoljske razmere, ki močno pogojujejo življenjski slog. Nezdrav življenjski slog in nezdrave izbire v zvezi z zdravjem pa slabijo človekovo zdravje in krepijo dejavnike tveganja za nastanek bolezni.

Občina Kostanjevica na Krki spada pri obdelavi statističnih pokazateljev v UE Krško. Med najpogostejšimi vzroki umrljivosti v letu 2010 so bolezni srca in ožilja (46,5 % UE Krško; 40,3 % celotna zdravstvena regija in 39,4 % Slovenija), sledijo umrljivost zaradi raka (28,2 % UE Krško; 29,8 % celotna zdravstvena regija in 31,6 % Slovenija), bolezni prebavil in poškodb.

Zato smo sodelavci Zavoda za zdravstveno varstvo Novo mesto v sodelovanju z Občino Kostanjevica na Krki in Ministrstvom za zdravje pristopili k izvajanju programa Živimo zdravo. Program Živimo zdravo je program, namenjen promociji zdravja za odrasle v ruralnem okolju. Razvit je bil v Prekmurju in že večkrat izvajan tudi pri nas (v občini Šentjernej leta 2003, v

občini Žužemberk ter KS Senovo in KS Vinica leta 2004, v občini Šentrupert in KS Suhor pri Metliki 2011). Namen projekta je izboljšati življenjski slog prebivalcev s posledično zmanjšano umrljivostjo, obolenostjo in invalidnostjo zaradi kroničnih nenalezljivih bolezni.

V vaši občini se bo projekt začel novembra, natančnejše informacije še sledijo.

Organiziran bo v obliki 11 brezplačnih predavanj oz. delavnic o:

- boleznih sodobnega časa in o dejavnih tveganja zanje, vključeval pa bo tudi merjenje dejavnikov tveganja,
  - pridelavi zelenjave in sadja pri nas ter samooskrbi;
  - zdravi prehrani z demonstracijo priprave in poskušanja zdravih obrokov ter
  - spodbujanju k telesni aktivnosti.
- Sledite objavam pred začetkom projekta ter se nam pridružite!

| BRIGITA ZUPANČIČ - TISOVEC, DIPL. FIZIOT., SPEC.

| ZAVOD ZA ZDRAVSTVENO VARSTVO NOVO MESTO

7. APRIL, SVETOVNI DAN ZDRAVJA Za aktivno in bolj zdravo starost

Zdravje, katerega prvine se med seboj prepletajo, je pglavitni pogoj za dejavno dolgo življenje. Danes je življenje bolj zdravo kot v preteklosti, zato je daljše. Družbena vloga starejših je tako zaradi poglobljanja teh sprememb še bolj pomembna. S starostjo se zmanjšujejo telesne, miselne in socialne sposobnosti ter zmogljivosti posameznika. Pri spodbujanju zdravega staranja je zato treba poiskati ravnovesje med cilji posameznika, njegovo sposobnostjo in okoljem, v katerem živi in biva. Letošnji svetovni dan zdravja bo tako potekal pod geslom „Za aktivno in bolj zdravo starost“. Z rastjo deleža starejšega prebivalstva se ne srečujemo samo v Sloveniji, pred podoben izziv so postavljene vse evropske države in njihova mesta. Do leta 2025 bo skoraj tretjina evropskega prebivalstva stara 60 let ali več, število ljudi, starih 80 let in več, pa se bo še

bolj povečevalo. Število ljudi, starejših od 65 let, naj bi se v Evropski uniji do leta 2050 predvidoma povečalo za 70 %, število ljudi, starih 80 let in več, pa kar za 170 %. Evropa ima najvišji delež starejših žensk na svetu, saj je dvakrat več žensk kot moških starih več kot 80 let. Tudi v Sloveniji je situacija podobna. Delež starejših (65 let in več), ki je bil v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja na ravni 10 %, je znašal v letu 2010 že 16,6 %, v zdravstveni regiji Novo mesto pa 15,3 %. Ta izziv tako poleg problemskih vidikov zajema tudi neizkoriščene vire in možnosti, ki omogočajo nov kakovostni skok v ohranjanju in krepitvi zdravja. Prvi velik razvojni vir je potreba vseh generacij po lepšem sodelovanju na osebni, mikroravni, ter na makroravni lokalnih, verskih in drugih skupnosti. Drugi vir pa je zmožnost starejšega prebivalstva, da razpolaga z vsaj

enim desetletjem zdravega življenja več kot prejšnje generacije. Vse bolj je jasno, da brez medgeneracijskega sodelovanja ni mogoče zagotoviti ne kakovostne starosti ne brezskrbnega otroštva in polnega življenja v odrasli dobi.

Aktivno staranje vključuje vseživljenjsko učenje, daljšo delovno dobo, kasnejše in bolj postopno upokojevanje, dejavnosti po upokojitvi in sodelovanje pri aktivnostih za krepitev sposobnosti in ohranjanja zdravja. Pomembno je vedeti, da dobro zdravje dodaja življenje letom. Nekateri dejavniki, ki vplivajo na zdravo staranje, so:

Upokojevanje in zgodnje upokojevanje Dobro zdravje je najpomembnejši pogoj za podaljšanje delovne dobe zaposlenih. Pri podaljševanju delovne dobe morata dejavno in kar najbolje

sodelovati tako delodajalec kot tudi zaposleni. Dokazano je, da prilagoditev delovnih nalog, sprememba nalog, rotacija delovnega mesta in prilagoditev delovnega časa pozitivno vplivajo na starejše.

Prehrana Starejši ljudje so bolj podvrženi tveganju zaradi negativnih posledic debelosti, kot so npr. koronarna srčna bolezen, diabetes in rak. Energijske potrebe starejših so nižje, toda njihove potrebe po esencialnih hranilih ostanejo enake. Posebno pozornost je zato treba posvetiti ravnovesju med hranili in energijo. Nizka telesna teža je pri starejših kazalnik dobrega zdravja.

Okolje Notranje in zunanje okolje vplivata na dejavnost starejših ljudi in njihovo vključenost v družbo. Številni starejši bi bili radi bolj mobilni in dejavni.

Duševno zdravje Dobro duševno zdravje nam omogoča, da kot posamezniki rastemo, se učimo in zaznavamo življenje kot prijetno in izpopolnjujoče. Za promocijo duševnega zdravja in blaginje v starosti lahko storimo veliko. Večina starejših ima pozitivno podobo o staranju, a negativen odnos do starostnih sprememb, kot so pešajoče zdravje, izguba ljubljene osebe, depresija in pozabljivost. Demenca je duševna bolezen starostnikov, ki povzroča največ strahu in je tudi najbolj

raziskana. Dokazano je, da sodelovanje starejših pri koristnih dejavnostih deluje pozitivno. Socialna izolacija pa je največji dejavnik tveganja za slabo duševno zdravje.

Telesna dejavnost S staranjem se ljudje vse manj gibljejo, razlike med spoloma so v tem pogledu majhne. Najmanj dejavni so starejši ljudje (več kot 80 let), bolni ljudje, ki jemljejo zdravila, ter tisti z nižjo stopnjo izobrazbe in nižjim dohodkom. Telesna dejavnost izboljša vzdržljivost, moč, ravnovesje in mobilnost za samostojno življenje, zato imajo telesno aktivni ljudje višjo raven življenja. Dokazano je, da telesna aktivnost zmanjšuje krvni tlak in verjetnost pojava srčno-žilnih bolezni, kapi in depresije.

Socialni kapital in spodbujanje vključevanja starejših v skupnosti Raziskave kažejo, da imajo ljudje v bogatejših državah EU več socialnega zaupanja. Z redkimi izjemami ljudje z nižjimi dohodki, še posebej brezposelni, manj zaupajo drugim ljudem. Dokazano je tudi, da dobrodelno delo starejših povečuje njihovo duševno blaginjo, tistim, ki so deležni pomoči, pa izboljšuje duševno zdravje. Ukrepi za izobraževanje in družbeno aktivnost starejših ljudi lahko preprečijo njihovo izolacijo in osamljenost.

Preventivne zdravstvene storitve Zdravstvena pismenost je med starej-

šimi ljudmi slabša kot med mlajšimi, kar se odraža na visoki obolevnosti starejših za kroničnimi boleznimi. Dokazano je, da npr. cepljenje proti gripi učinkovito zmanjšuje hospitalizacijo pri srčnih boleznih, možgansko-žilnih boleznih, pljučnici in gripi ter zmanjšuje umrljivost.

Preprečevanje poškodb Ljudje v starosti 65 let in več so zaradi zdravstvenih težav ter prizadetega vida, drže in ravnotežja bolj dovzetni za poškodbe kot mladi ljudje. Obstaja tudi večja verjetnost, da so te poškodbe resne zaradi osteoporoze in slabotnosti.

Odločitev za zdravo življenje je v vsakem primeru zelo osebna, predvsem pa prostovoljna. Vsak ima pravico, da življenje preživi po svoje, četudi na najbolj nezdrav način. Vendar pa do tega ne moremo biti povsem brezbržni. Zato v svoje zdravje vključimo tudi etične vrednote zdravja in storimo vse, da bodo lahko vsi, s katerimi smo tesneje povezani, pa tudi sploh vsi ljudje, imeli enako možnost za uresničevanje zdravega življenja.

Vira:

1. Voljč, B.: *Zdravo staranje. Kakovostna starost*, 2007; 10: 2-8.
2. *Spletna stran* www.zlatajesen.si.

| DOROTEJA KUCHAR, DR. MED., SPECIALIZANTKA JAVNEGA ZDRAVJA

| FOTO: MATEJ JORDAN

NAJ SE REŠI
KDOR SE MORE !!!

NEZNANI PLAVAJOČI
PREDMET !!!

KAJ TAKŠNEGA
PA ŠE NE.

KRT

Program prireditev - Junij 2012

---

25. 6. 2012 ob 16.00	Poletni koncert pihalnega orkestra in osrednja občinska proslava ob dnevu državnosti	Dvorišče Galerije Božidar Jakac
22. - 30. 6. 2012	ZELENI PRT Mladinska izmenjava Društvo za trajnostni razvoj Terra Vera	

Program prireditev - Julij 2012

---

5. 7. 2012 ob 20.00	"Žalostna in veličastna zgodba o Sotiriji Belu", Gledališče senc	Dvorišče Galerije Božidar Jakac
6. 7. 2012 ob 19.00	Keramika v konceptu 4/2	Galerija Božidar Jakac - lapidarij
13. 7. 2012 ob 20.00	Arhitekturna podoba Kostanjevice na Krki	Galerija Božidar Jakac - Lamutov likovni salon
21. 7. 2012	Kostanjeviška noč	
28. 7. 2012	Cirkus (Francija) in balonarski festival	
